N°. 8. Donderdag 20 Februari 1913. 13de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . f 2.—

Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

INHOUD: Ned.-Indië in de Eerste Kamer. — Soemba voorheen en thans. — Handelsverdrag tusschen Nederland en Japan. — De aanstaande benoeming van den heer Pop. — Pest op Java. — Uit de Oost-Ind. Mail. Personalia. — Suriname. — Curaçao. — Feuilleton. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Officieele Berichten.

Ned.-Indië in de Eerste Kamer.

Bij de begrootingsdebatten in de Eerste Kamer der Staten-Generaal is Ned.-Indië in den laatsten tijd nogal eens ter sprake gekomen.

In de eerste plaats heeft het lid Mr. C. Th. v. Deventer, pas terug van zijn studie-reis door Ned.-Indië, met warmte een lans gebroken voor de onderwijs-belangen. Deze bij de behandeling der Indische begrooting ingezette discussie, vond eene voortzetting bij het algemeen begrootingsdebat, waarbij de heer Van Deventer nog eens terugkwam op hetgeen door hem over de onderwijsquaestie in eersten termijn was in het midden gebracht.

In zijn jongste rede komen verschillende passages voor, welke terecht van uitnemend belang mogen geacht worden voor een ieder, die zich voor de studie over koloniale aangelegenheden interesseert. Wij laten er hieronder enkele volgen:

„De meening," aldus Mr. Van Deventer, „dat de regeering zoowel de Christelijke als de rationalistische richting begunstigt, kan spreker niet deelen. Behandelde de regeering de beide richtingen gelijk, dan zouden er in plaats van 131 christelijke scholen slechts drie dezer scholen moeten zijn, naar verhouding der Christelijke en Mohammedaansche bevolking. De zaak staat aldus, dat Christelijke scholen niet worden opgericht, omdat er behoefte aan Christelijk onderwijs bestaat, maar omdat men door middel dezer scholen wil evangeliseeren. En dit geschiedt dus met geld uit de staatskas. Wat het artikel van Prof. Colenbrander betreft, merkt spreker op, dat de toestanden in Indië geheel anders zijn dan hier. In Indië worden Christelijke scholen aan de Mohammedaansche bevolking opgedrongen, terwijl in Nederland de overheid scholen voor alle richtingen opricht.

„Spr. zelf heeft de beste herinnering aan de openbare school, die hij heeft bezocht. Te betreuren is het, dat men het vertrouwen in die school heeft verloren. Men moet alles doen om haar dit vertrouwen te doen herwinnen.

„In een brief van Dr. Rutgers — schoonzoon van den G.-G. van N.-I. en zoon van prof. R. van de Vrije Universiteit — wordt o. a. gezegd, dat Christelijke onderwijzers uitnemend op hun plaats zouden zijn aan openbare scholen in Indië.

„Met een beroep op een bekend schrijver over het onderwijs in Engelsch-Indië, bestrijdt spr. hetgeen in De Nederlander over de zaak is gezegd. Verkeerdelijk heeft de schrijver in De Ned. aangenomen, dat in Engelsch-Indië het bijzonder onderwijs regel, het openbaar onderwijs uitzondering is.

„Voorts bestrijdt spr. de bewering van De Ned. dat hij het Engelsche woord secular ten onrechte als neutraal zou hebben vertaald. In de officiëele Engelsche stukken wordt het woord steeds in de beteekenis van neutraal gebezigd.

„De opmerking van den heer v. d. Berg, dat de Mohammedaansche Vrijdag niet gelijk staat met den Christelijken Zondag, heeft spr. met instemming vernomen. Toch doet dit niets af aan het feit, dat in de Straits de scholen op Vrijdag worden gesloten ter wille van de Mohammedaansche onderwijzers. Uit een verslag van een Christelijke school voor Javaansche meisjes leest spr. eenige passages voor, waaruit blijkt, dat onder de hoogere klassen de Javaansche bevolking de Christelijke scholen niet gunstig gezind is, omdat men daar „conservatief" is aangelegd.

„Het is dan ook geen wonder, dat de bevolking gekant is tegen een omzetting van het regeeringsonderwijs in zendingsonderwijs, ook al worden de zendingsscholen verbeterd. Het onderwijs zal toch op een lager peil komen. Het is dus hier geen strijd tegen Christelijke scholen als zoodanig, doch een strijd vóór goed tegen slecht onderwijs. Spr. heeft stellig zeer goede zendingsscholen bezocht, maar daar was het onderwijs nog duurder dan op de openbare scholen."

„Onze gedragslijn tegenover het Mohammedanisme mag niet worden beïnvloed door sympathie of antipathie. Spr. zelf staat sympathieker bv. tegenover het Protestantisme dan tegenover het Katholicisme. Toch zou hij zich verzetten tegen alle pogingen tot onderdrukking van het Katholicisme.

„Zoowel in zake de zedelijkheid als in zake de ontwikkeling heeft het Christendom onder niet-Europeesche volkeren niet de gunstige uitwerking gehad, die men verwachtte, gelijk spr. aantoont o. a. met een aanhaling uit een Spaansch rapport over de monnikken in de Spaansche koloniën. In elk geval zijn de zeden onder de heerschappij van den Islam in N.-I. niet slechter dan onder de heerschappij van het Christendom elders. Wat openbare zedelijkheid en decorum aangaat, staat de Mohammedaansche wereld hooger dan de bevolking in de groote steden van het Christelijke Westen. Met prof. Snouck Hurgronje erkent spr., dat de Islam, wil hij zich aan de moderne ontwikkeling aanpassen, zich moet ontdoen van allerlei middeleeuwsche overblijfselen. Maar deze noodzakelijkheid hebben ook andere godsdiensten gekend."

De premier, Mr. Th. Heemskerk, antwoordde hierop met enkele opmerkingen, zonder daarbij diep op het onderwerp in te gaan, gelijk ook te begrijpen en verklaren is, daar het debat hier in de eerste plaats de Nederlandsche begrooting gold.

Z. Exc. zeide o. m.:

„Wat het debat over het Indische onderwijs betreft, wil de heer Van Deventer in Mohammedaansche streken uitsluitend neutraal onderwijs. En hij wil, dat de Chr. onderwijzers naar 't neutraal onderwijs overgaan, waar zij zich niet meer als Christenen kunnen doen gelden. Deze zaak behoort echter geen onderwerp te worden van politieken strijd. Christelijke zendingsscholen zijn er reeds lang geweest.

„Spr. leest een artikel voor uit een Indisch blad, waarin de oprichting van Mohammedaansche scholen wordt toegeschreven aan de oppositie in de Nederlandsche pers tegen de zendingsscholen.

„De stelling betreffende de zoogenaamde neutraliteit, die voor Nederland onjuist is gebleken, zou deze nu voor Indië wèl juist blijken? Men moest bij de linkerzijde nu genoegen nemen met de gelijkheid van openbaar en bijzonder onderwijs, waartegen zich geen enkel positief rechtsbeginsel verzet."

***

Ook de oud-minister van Koloniën, de heer J. T. Cremer, hield bij dit debat een rede, welke algemeen instemming in de pers vond.

Hij zeide o. m.:

„Het budget van Indië overtreft nu reeds met een groot aantal millioenen het geheele Nederlandsche budget, wat wij voor 25 jaar zeker nog niet gedacht zouden hebben. Het inwonersaantal ginds groeit, en groeit sneller dan in Nederland: het heeft toch veel meer terrein om zich uit te breiden en daarbij zullen met rust en orde ook betere gezondheidstoestanden allengs door ons bestuur daar worden gebracht.

„Dan rijst een tweede vraag, die verband houdt met de ontwikkeling van onze buren in Azië: zullen wij, zoolang de kolonie nog niet de ontwikkeling en de eenheid bereikt heeft, noodig om zichzelf te verdedigen, in staat zijn en blijven dat te doen, nu het niet alleen meer kan gelden den buitenlandschen vijand van den blanke, maar ook van gele en bruine kleur?

„Deze laatste vraag wensch ik het eerst onder het oog te zien, en ik kan dit kort doen, omdat de regeering gelukkig niet onverschillig staat tegenover die vraag. Zij heeft dat getoond, doordien zij een commissie heeft benoemd om die vraag te onderzoeken, en ik wil niet vooruitloopen op hetgeen ons bekend zal worden omtrent de werkzaamheden van die commissie en hetgeen zij de Regeering zal aanraden te doen, maar ik kan mij toch voorstellen dat de oplossing van die vraag groote financieele offers zal kunnen eischen en dan wensch ik even — het is slechts een wenk, dien ik de Regeering wil geven — haar aandacht te vestigen op de millioenen, die aan het Indische budget toevloeien, niet uit belastingheffing, niet, zooals vroeger, uit gedwongen werk, gelden waaraan — om met de heeren uit de vorige eeuw te spreken — het bloed en zweet van den Javaan kleven, maar geld, dat komt uit de schatten van den ondergrond, uit de mijnen. Dat geld is een buitengewone inkomst van Indië en

door de gunstige prijzen van vooral het tin en door de politiek, die nu gevolgd wordt ten opzichte van de petroleumontginningen, kunnen ook voortaan nog reusachtige sommen uit dien hoofde in onze schatkist vloeien. In de laatste paar jaren is dit geweest 30—35 millioen en de voorafgaande jaren heeft dat gevarieerd tusschen de 15 en 25 millioen. Van dat geld is een groot deel gestoken, zeer terecht, in de spoorwegen voornamelijk, en vormt als het ware een rentegevend reservefonds voor onze koloniën. Hetzelfde hebben wij gezien bij onze buren op het schiereiland Malakka, waar uit de opbrengst hoofdzakelijk van de rechten op tinwinning en uitvoer een spoorweg is gebouwd van Pinang naar Singapore, die zelfs door het niet bij de federatie behoorende land Johore heen getrokken is, zonder dat een cent leening er in steekt."

Soemba voorheen en thans.

Dit onderwerp werd jl. Dinsdagavond in een algemeene vergadering van het Indisch Genootschap ingeleid door den heer D. K. Wielenga, missionnair predikant.

Aan het uitvoerig verslag in de Nieuwe Ct. ontleenen wij het volgende:

„Spreker schetste Soemba, een der kleine Soenda-eilanden, als door geologische structuur garsch onderscheiden van de naburige eilanden. De menschen zijn, als het product van het land en de levensomstandigheden, forsch gebouwd en sterk van leven. Ook de vrouwen, van soms gracieuze gestalte, kenmerken een volk, waar nog ras in is.

Er is groot onderscheid tusschen oostelijk en westelijk Soemba. Het eerste bestaat uit dorre kalkplateau's en groote savanna's, met veel paarden en weinig menschen, terwijl West-Soemba dicht bevolkt is, frisch en groen. In 't eene gedeelte vindt men veecultuur, in het andere landbouw. Oostelijk Soemba, vroeger ook dicht bevolkt, is door slavenhandel en talrijke oorlogen ontvolkt.

Spr. gaf een overzicht van den vroegeren uitvoer van slaven naar Bali en Lombok, en zelfs naar het buitenland, waaraan pas een einde kwam na 1900; de slavenstand op Soemba-zelf, de verschillende „soorten" van slaven en hun levensbestaan, één met geheel de maatschappelijke huishouding, werden vervolgens geteekend. Nu officiëel het bestaan der slaven is opgegeven, is het ook de taak der regeering het volk zóó op te voeden, dat het begrip slaaf uit taal en leven verdwijnt. Zij moeten leeren: menschen te zijn.

De andere oorzaak van het ontvolkt zijn is: de bandelooze toestand van vorst en volk, terwijl er door de onophoudelijke snel- en rooftochten geen veiligheid van persoon en bezit was. 't Werd meer dan tijd, dat de regeering ingreep. Vroegere bestuursbemoeiingen hadden weinig resultaat: het was de tijd van „woorden" alleen. Sinds 1906, toen het systeem-Van Heutsz ook op Soemba doordrong, is alles zeer veranderd. Rust en vrede heerschen nu over het geheele land, waar met kracht van wapenen tot gehoorzaamheid is gedwongen. Niet dat de Soembanees terstond dankbaar de nieuwe regelingen ontvangt. Het is alles in strijd met zijn religieuze opvattingen. Door hem te verbieden koppen te snellen, bij de begrafenis van een radja slaven te slachten, een swangi te dooden, grijpt men daadwerkelijk in, niet alleen in maatschappelijke, maar juist in religieuze begrippen. Alleen in animistisch fatalisme, gedrongen door 't recht van den sterkste, onderwerpt hij zich.

Nu is de tijd gekomen, het volk ook op te voeden. Zending en regeering werken parallel naast elkaar, opdat de nieuwe toestanden straks ook wortelen op een nieuw levensprincipe. Christendom en cultuur te zamen zullen ook van Soemba maken een volk van leven en van kracht.

De voorzitter, Dr. E. B. Kielstra — die in den aanvang der vergadering er aan herinnerd had hoe nog pas tien jaar geleden De Roo van Alderwerelt, die een tijd op Soemba had verkeerd, den treurigen toestand schilderde, waarin dit land zich bevond, terwijl daar een welvarende bevolking had kunnen wonen, als het centraal gezag zijn plicht beter had begrepen en tegen de rooverijen der radja's krachtig was opgetreden en hoe in dezen toestand de laatste 6 à 7 jaar een geheele ommekeer is gekomen, welken ommekeer Ds. Wielenga geheel heeft medegemaakt in den eersten tijd, zooals hem is aan te zien (hij heeft een lang en diep litteeken op den linkerwang), niet zonder gevaar voor zijn leven —, opende na een korte pauze de gelegenheid tot discussie.

De heer Mr. C. Th. van Deventer vergeleek de voordracht van den inleider met de bekende „perzik die naar meer smaakt" uit het versje van Van Alphen. Spr. vroeg den inleider in hoeverre de zending reeds op eenige resultaten kan wijzen, of reeds een begin met onderwijs aan de Soembaneezen is gemaakt; hoe het bestuur op Soemba is geregeld, of er reeds landschapskassen zijn, of daarvoor belasting werd opgebracht, of er heerendiensten zijn, of er wegen worden aangelegd, zoo ja, hoe de bevolking den arbeid voor wegenaanleg volbrengt.

De inleider antwoordde, dat de zending op Soemba, hoewel reeds 30 jaar oud, de fout heeft begaan, zich alleen met de Savoneesche vreemdelingen op de kust bezig te houden, tot in 1907, toen spr. op Soemba kwam. Den eersten tijd is pioniersarbeid verricht. Eerst dit jaar komen er 4 zendelingen met een onderwijzer. Christenen zijn dus de Soembaneezen nog niet geworden. Maar het wantrouwen tegen de zending is thans verdwenen. Nu komen er ook steeds meer scholen en gaat een onderwijsman naar Soemba, om de jongens uit het volk tot onderwijzers op te voeden. De Soembaneesche jongens zijn zeer vatbaar voor ontwikkeling. Het motief waarom de ouders hun kinderen naar school zenden, is om Maleisch te leeren. Dan begrijpen hun zonen de bevelen der Kompagnie beter. Er is op Soemba een controleur met drie civiele gezaghebbers. Er is nominaal ook zelfbestuur met landschapskassen. Maar de Soembanees had tot nu toe geen begrip van orde. Het zelfbestuur moet door onze ambtenaren worden opgebouwd. De menschen moeten leeren naar hun kamponghoofden en radja's te luisteren. Dat is de moeilijke taak onzer ambtenaren op Soemba. Er ligt een verbazende opvoedende kracht in, dat de lieden leeren werken voor wegenaanleg, enz.

Door die heerendiensten heeft Soemba nu reeds 300 palen opengekapte wegen gekregen, waardoor de verschillende deelen van Soemba met elkander verbonden zijn.

Mr. Van Deventer achtte, in tegenstelling met den inleider, de slechtste manier om een bevolking arbeiden te leeren, haar daartoe te dwingen, zonder contrapraestatie. Dit is de groote fout, die aan de heerendiensten kleeft. Verder vroeg spr. of op de scholen op Soemba reeds Maleisch geleerd wordt en of de Islam op Soemba reeds vorderingen heeft gemaakt, zoo ja, welke daartenenover dan de houding der zending zal zijn.

De inleider antwoordde, dat bij de heerendiensten de contrapraestatie bestaat in het ontstaan van den weg zelf. Geld kan niet betaald worden — want... het is er niet.

Voorloopig gaat het onderwijs half in 't Soembaneesch, half in het Maleisch. De bedoeling is, nu een volksschool te openen met het Soembaneesch als voertaal. Anders pakt men nooit de volksziel. Voldoende is, dat de bevolking daarbij zooveel Maleisch leert, dat zij met de ambtenaren kan spreken en een eenvoudig Maleisch briefje kan schrijven.

Wat den Islam aangaat, was de paardenhandel steeds in handen van Arabieren, die uit eigenbelang geen proselieten maakten, omdat zij Islamieten niet mochten afzetten en bedriegen. Maar thans is dit motief verdwenen en thans is de tijd rijp, dat de zending met volle kracht op Soemba aan het werk gaat om het doordringen van den Islam tegen te gaan.

De heer P. J. van Houten vroeg, of de zendelingen thans niet alleen met de zonen van hoofden, doch ook met het eigenlijke volk contact hebben en of dit reeds resultaten heeft opgeleverd. Is er b.v. nog veel-wijverij? Bemerkt men ook reeds, dat de bevolking van Oost-Soemba zich meer toelegt op het produceeren van uitvoerartikelen? Heeft men reeds eenig ontginbaar mineraal — bv. petroleum — op Soemba aangetroffen?

De inleider antwoordde, dat in de eerste plaats contact wordt gezocht met de zonen van hoofden, omdat men daardoor van zelf den kleinen man meekrijgt. De Soembaneezen hebben de weeftechniek reeds tot een buitengewonen graad van

volmaaktheid opgevoerd. *) In dit volk zitten groote krachten, die veel voor de toekomst doen verwachten. Mineralen of petroleum zijn op Soemba niet te vinden, maar van de paarden- en schapencultuur valt veel te verwachten. Die paardencultuur zal verbazend vooruitgaan, nu op Soemba veiligheid heerscht. In West-Soemba is een prachtig land voor sawah- en klappercultures. Maar het is nog onbereikbaar door gemis aan goede havens.

Het huwelijk is in Soemba heilig, want de vrouw is een voorwerp van bezit. De hoofden kunnen zooveel vrouwen koopen als zij willen. Maar praktisch is de bevolking monogaam."

*) De prachtige collectie weefsels, door den heer Wielenga meegebracht, is in het Maritiem Museum te Rotterdam tentoongesteld. Ook bij de weefsels, nu in Boeatan, Heulstraat 19, 's-Hage, tentoongesteld, zijn zeer fraaie exemplaren uit Soemba. Red.-Comm.

Handelsverdrag tusschen Nederland en Japan.

Bij de Tweede Kamer is onlangs ingediend een wetsontwerp tot goedkeuring van het op 6 Juli '12 te 's-Gravenhage tusschen Nederland en Japan gesloten verdrag van handel en scheepvaart.

Uit de Memorie van Toelichting blijkt o. a., dat het verdrag, waarvoor thans de goedkeuring wordt gevraagd, in hoofdzaak dezelfde strekking heeft als dat van 1896, nl. om aan handel en scheepvaart van beide landen wederkeerig de behandeling op den voet der meest begunstigde natie te verzekeren.

Evenwel zijn enkele nieuwe bepalingen opgenomen als deze, waarbij aan Nederlanders onder zekere voorwaarden het recht wordt gegeven in Japan onroerend goed te verwerven, en de bepaling waarbij aan de nationale autoriteiten de verplichting wordt opgelegd, om aan de consulaire vertegenwoordigers der andere partij mededeeling te doen van het overlijden van een hunner landslieden in het land hunner vestiging; alsmede de bepaling, waarbij aan de naamlooze vennootschappen en andere lichamen die overeenkomstig de wetten van hun land zijn opgericht, in het andere land handelings- en rechtsbevoegdheid wordt gegeven. Ook is nieuw de bepaling, waarbij de consulaire vertegenwoordigers 't recht krijgen de orde te handhaven op de schepen van hun land en kennis te nemen van de geschillen tusschen gezagvoerder officieren en bemanning.

PEST OP JAVA.

Overzicht der 14-daagsche opgaven, welke officieel zijn verstrekt van de nieuwe pestgevallen en 't aantal overledenen op Java over de laatste zes maanden.

1912—1913.	Malang. geval-len	Malang. over-leden	Madioen. geval-len	Madioen. over-leden	Soerabaja. geval-len	Soerabaja. over-leden	Kediri. geval-len	Kediri. over-leden	Toeloeng-agoeng. geval-len	Toeloeng-agoeng. over-leden	Paree. geval-len	Paree. over-leden	Totaal. geval-len	Totaal. over-leden
14—27 Aug.	88	*86*	1	*1*			11	*11*					100	*101*
28 Aug.—10 Sept.	52	*52*	1	*1*			25	*25*					78	*78*
11—24 Sept.	80	*77*	6	*6*			38	*38*	1				125	*121*
25 Sept.—8 Oct.	94	*86*	4	*4*	5	*5*	39	*37*	1	*1*			143	*133*
9—22 Oct.	89	*87*	10	*10*	2	*1*	44	*43*	6	*6*			151	*147*
23 Oct.—5 Nov.	82	*81*	5	*5*	5	*5*	44	*43*	2	*2*			138	*136*
6—19 Nov.	83	*78*	1	*1*	6	*6*	37	*37*	1	*1*			128	*123*
20 Nov.—3 Dec.	118	*118*	3	*3*	4	*3*	37	*34*	4	*4*	2	*2*	168	*164*
4—17 Dec.	171	*162*	11	*11*	8	*6*	72	*51*	5	*4*	46	*44*	313	*278*
18—31 Dec.	147	*146*	11	*11*	18	*18*	44	*40*	—	—	38	*34*	258	*249*
1—14 Jan. 1913	134	*133*	26	*24*	3	*3*	41	*32*	—	—	44	*43*	253	*240*
15—28 Jan.	133	*130*	14	*14*	12	*12*	29	*26*	2	*2*	50	*46*	240	*230*
29 Jan—11 Febr.	188	*183*	16	*16*	8	*8*	34	*31*	1	*1*	42	*32*	289	*271*
Totaal in ongeveer 6 maanden													2384	*2271*

Uit de O.-I. Mail.

Gezondheidstoestand. De Loc. verneemt, dat in de buurt van de suikerfabriek „Tandjongmodjo" veel cholera heerscht. In 8 desa's hebben zich 34 gevallen voorgedaan met 16 sterfgevallen.

De werving voor de gewapende politie in die streek is op bevel van den heer Posno stop gezet.

Hoewel midden in den regentijd, kwamen er te Batavia nog telkens cholera-gevallen voor. Geen wonder, dat men zich ongerust maakt, hoe 't in de Oostmoesson weer moet worden.

De Assaineering van Batavia. Ernstige besprekingen desbetreffende zijn aan de orde van den dag. Op 20 Januari jl. hield de heer Van Breen daarover voor de leden van het Koninkl. Instituut van Ingenieurs te Batavia een voordracht. Hij vestigde vooral de aandacht op den toe- en afvoer van het water en kwam tot de slotsom:

„De uitgaven voor de assaineerings-maatregelen zullen bedragen *f* 3.000.000 waarvan het gouvernement het twee-derde deel en de gemeente het resteerende zal betalen."

Wat zijn de te verwachten resultaten? Spreker vatte deze aldus samen:

„1. Batavia zal zijn bevrijd van overstroomingen;
2. de locale afvoer zal zijn verzekerd;
3. de groote afvoergoten en ook de kleinere zullen zich niet meer in een toestand van vervuiling bevinden;
4. de scheepvaart zal met mindere bezwaren hebben te kampen, en
5. het slibbezwaar wordt opgeheven.

Bijkomende verbeteringen zullen wezen: de demping van de Tijgersgracht en het omleggen van eenige stukken van Kali Lio en Tanah Abang, terwijl van de beurt-regeling bij het doorspoelen der goten ook de wegen profijt trekken. Ten slotte zal de rioleering aansluiting geven op later eventueel aan te leggen bijzondere leidingen."

Spreker eindigde met de hoop uit te spreken, dat gouvernement en gemeente spoedig aan de uitvoering der plannen zullen beginnen.

De pokkenbestrijding te Semarang. Uit de Loc. blijkt, dat de krachtige maatregelen door de autoriteiten ter bestrijding der pokkenepidemie een buitengewoon succes hebben, al bleef het aantal gevallen de eerste dagen nog stationnair.

Van werkgeverszijde wordt meer medewerking ondervonden, zoo werden er bij de „Internationale" een honderd man van het Inlandsch personeel gevaccineerd.

Aan een der voorname bezwaren der niet-Europeanen tegen de inenting kon in groote mate worden tegemoet gekomen door de bereidverklaring van de arts, mevrouw Stokvis—Cohen Stuart, om bij de inenting der vrouwen behulpzaam te zijn. De vrouwen lieten zich vooral van de vaccinatie terugschrikken, omdat deze door mannen moest worden verricht; vooral ook voor de Arabische vrouwen was dit een bezwaar. Thans helpen mevrouw Stokvis met twee vroedvrouwen en twee Inlandsche leerling-vroedvrouwen bij de inenting der vrouwen en die invloed is reeds zeer merkbaar.

Doch het blad zegt: „Als deze epidemie tot het verleden zal behooren, heeft de regeering zich er deugdelijk rekenschap van te geven, dat zij voor de bestrijding van dergelijke ziekte-invasies niet over de noodigste middelen beschikt, schrijft het blad. Achtereenvolgens is er nu een cholera-, een pest- en een pokkenepidemie meegemaakt en bij elk dezer epidemiën werd er wegens het schromelijk tekort aan medisch personeel en een onvoorbereid-zijn in zekere radeloosheid gehandeld. Er werd in die dagen mooi en flink werk gedaan, verdienstelijker dan indien men over het noodige tot bestrijding hadde beschikt, maar alles saam genomen was er radeloosheid. Deze epidemie heeft voor de zooveelste maal geleerd, dat het medische en hulppersoneel naar hoeveelheid volstrekt ontoereikend is. De fout is zeer oud en zeer bekend, er wordt thans aan het herstel gewerkt en wij zullen daarom maar niet nog weer eens de lier onzer klachten stemmen. Maar wèl zou er reeds dadelijk veel gewonnen zijn met het gereed houden van brigades hulppersoneel, waaraan het inèntings- en ander helpend epidemiewerk terstond, als het noodig is, zou kunnen worden toevertrouwd — en dan tegen goede betaling.

Ten slotte wordt er een krachtige disciplineering van het aangifte- en contrôlewerk in de kampongs gemist. Geen dwang kan voor dit doel scherp genoeg zijn." Zoo besluit de Locomotief.

De pest te Soerabaja. Volgens de N. Soer. Crt. hebben eenige Inlanders zich per telegrafisch rekest gewend tot den landvoogd, in welk rekest bezwaren werden gemaakt tegen de maatregelen in verband met de pest.

Voornamelijk verzetten zij zich tegen het opensnijden van lijken voor het miltonderzoek. De ass.-resident heeft de kwestie met de klagers besproken.

Een Gemeenteraad te Malang. De N. Soer. Ct. meldt dat de adviseur voor de decentralisatie, de heer Swart, einde Januari jl. te Malang vertoefde om de wenschelijkheid na te gaan van de instelling van een gemeenteraad aldaar, waarop herhaaldelijk door de burgerij is aangedrongen.

Groote brand. De resident van Tapanoeli seinde den 23 Januari jl.: „Grootste gedeelte Siboga, door Inlanders en vreemde oosterlingen bewoond, waaronder kampong Pondokboedoe, is afgebrand; geen persoonlijke ongelukken; schade aanzienlijk. Oorzaak nog onbekend; krachtdadige assistentie: „Ceram" en „Schouten" juist ter reede.

West-Borneo. Het gewestelijk bestuur der Westerafdeelingen van Borneo seinde 16 Januari jl. naar Batavia:

„Bij tocht door Sengah-streek naar Semoercea in Landak alle Dajaksche kampongs verlaten bevonden; door patrouille naar Behe via Dalt-streek, vier geweerdragende Dajaks gevangen genomen en door andere patrouille in hinderlaag bij verlaten kampong Doen (Behe-streek) een Dajaksch hoofd neergelegd en 4 gevangen gemaakt, w.o. gewonde Maleier. Kampong Dadangan door kwaadwilligen verbrand."

Verder 19 Januari: „16 dezer door vuur uit Dajaksche hinderlaag bij Ngddau, op weg Bagit Landak, zwaar, niet levensgevaarlijk gewond fuselier Janssen, alg. st. No. 69147, licht een Inlandsch militair; vijand een doode achtergelaten; buit een tromplader en blanke wapens."

Aan een schrijven van een der officieren bij de Bataviasche hulptroep ontleent De Javabode de volgende bijzonderheden:

„De 2e luitenant Van der Hart vertrok met een groep den 24sten December per rivierstoomer van Pontianak naar Ngabang. Hij kwam aldaar den 25sten tusschen licht en donker aan. Zijn werk was om in de nabijheid van Ngabang een bivak op te slaan. Toen men daarmede gereed was, zou Van der Hart met een patrouille de omtrek verkennen en beloofde de achterblijvenden dadelijk te zullen terugkomen. Ongeveer 10 minuten daarna hoorde men schoten in den omtrek vallen. Wie had kunnen denken, dat niet lang daarna Van der Hart in 't bivak werd gedragen met een schot tusschen de beide oogen.

Zijn lijk werd per rivierstoomer naar Pontianak overgebracht, alwaar het op den 27sten December werd ter aarde besteld.

Wij zijn uitgetrokken om de Chineezen te bevechten en ten slotte blijkt het een oorlog te worden tegen de Dajakkers. Na het sneuvelen van Van der Hart, is de Java-colonne uit het Sambasche naar Landak geroepen om te hulp te komen.

Den 8sten Januari vertrek ik met mijn colonne van Ngabang om een tocht van veertien dagen door de slechtste streek te maken. Wanneer die tocht zonder kleerscheuren is volbracht, keer ik met mijn troep naar Sambas terug, om daar de Chineezen verder in de gaten te houden."

Troepen uit Atjeh. De Loc. vernam, dat het 14de bataljon van Atjeh naar Banjoebiroe wordt overgebracht.

Chineesche Vereenigingen. De Bataviasche correspondent van het Soer. Hbl. schrijft:

„Van den sensationeelen tweespalt in de Chineesche wereld, de strijd tusschen hiergeborenen en singkehs, ontstaan door de afscheiding tusschen „Siang Hwee" en „Soe Po Sah", hoort men thans weinig meer. Het rekest, dat de Chineesche handelsvereeniging naar de regeering zou zenden met verzoek om opheffing der vereeniging „Soe Po Sah", is nog maar niet verzonden. Men krijgt waarschijnlijk niet genoeg handteekeningen op het rekest. De belangstelling is er uit, zooals zoovele belangstelling in Indië wordt gedood.

Intusschen heeft de veroordeelde vereeniging „Soe Po Sah" reeds tegenmaatregelen genomen. Zij zal zich evenzoo per rekest wenden tot de regeering, waarin aangetoond zal worden, dat ook de handelsvereeniging zich met de politiek inlaat. Dat kan goed worden: „Siang Hwee" verzoekt opheffing van „Soe Po Sah", omdat de laatstgenoemde zich met politieke zaken bemoeit, en „Soe Po Sah" zegt, dat „Siang Hwee" eveneens politiekerig doet, zoodat ook deze vereeniging moet worden opgeheven.

Ondanks dezen partijstrijd heeft Batavia toch nog een afgevaardigde gezonden voor het Pekingsche Parlement. De man moet een onderwijzer zijn bij een van de Chineesche scholen alhier en zal, na zijn „plicht" gedaan te hebben in het Parlement, als leeraar optreden aan de Sjanghaische hoogeschool.

Kolonisatie van Soendaneezen in Benkoelen. In 1908 is op initiatief van de Inlandsche hoofden in Benkoelen aangevangen met een proef tot het overbrengen van Soendaneezen naar de dun bevolkte, doch vruchtbare streek nabij Kepahiang in de onderafdeeling Redjang der afdeeling Lebong. — Deze proef, welke geleid wordt door den controleur van genoemde afdeeling, is tot dusver niet ongunstig uitgevallen, zij het ook, dat het aantal emigranten, dat thans, met inbegrip van de kinderen, ruim 600 bedraagt, slechts langzaam vermeerdert.

Met ijver leggen de kolonisten zich toe op het aanleggen van sawah's, welke in twee complexen te Planroe en te Sampiang worden aangetroffen.

Laatstgenoemd complex wordt bevloeid door de Ajer Lemboet, welke echter te weinig capaciteit heeft voor verdere uitbreiding der sawah's. De herhaalde klachten hierover van de belanghebbenden hebben ten gevolge gehad, dat een onderzoek is opgedragen aan den reeds eenige jaren in het belang der irrigatie op Sumatra werkzamen ingenieur Van Tubergen, om in den bestaanden toestand verbetering te brengen. Dat onderzoek heeft geleid tot het voorstel om in de Ajer Lemboet een prise d'eau te bouwen en om de bestaande bevloeiingeleidingen te verbeteren. Tot het uitvoeren van dat werk, waarvan de kosten *f* 21500 bedragen, is onlangs door de regeering machtiging verleend.

Het is een opvallend feit, dat de Redjangsche bevolking, aangespoord door het voorbeeld van de Soendaneezen, zich ook met ijver is gaan toeleggen op den sawahbouw. Jammer is het, dat de algemeene gezondheidstoestand in de kolonie te wenschen overlaat, hoewel in dit opzicht verbetering is waar te nemen sedert de plaatsing van een dokterdjawa. In 1910 stierf niet minder dan 10 % van het zielental. De meeste ziekten worden veroorzaakt door malaria.

In de nabijheid van Kepahiang, op een afstand van 16 paal ongeveer, is een vlak en gemakkelijk irrigeerbaar terrein gevonden, dat ook wegens zijn gunstige ligging aan het kruispunt van de wegen naar Lebong, Palembang en Benkoelen, door den dokter-djawa uit een gezondheidsoogpunt voor het stichten van verdere nederzettingen van Soendaneezen is aanbevolen. Aan dit voorstel zal gevolg worden gegeven.

Christelijke Scholen. Te Soerabaja had op 20 Januari de opening plaats van de eerste christelijke school. Voor vijftig belangstellenden hield dominé Pera een openingsrede.

Er bestaat plan een tweede Christelijke school te openen onder de auspiciën van dominé Leepel. Zoo lezen wij in het Soer. Hblad.

Inlandsche bevolking van Soerabaja. In het tijdvak van 1 Januari 1912—1 Januari 1913 is het Inlandsche bevolkingscijfer van Soerabaja achteruitgegaan met bijna 7000. De oorzaak hiervan is het gebruiken der kampong-gronden door Europ. bouwers.

De bevolking verhuisde naar de nabij gelegen districten.

Geen animo voor de politie. In verband met het gebrek aan candidaten in Indië voor de betrekking van politie-opziener, is een voorstel ingediend, daarvoor politie-agenten uit Nederland te doen uitkomen. Zoo meldden de Soerabajasche bladen.

Rijstauratie. De eigenaar van een Inlandsche gaarkeuken, gevestigd in een der gemeentelijke tokolokaaltjes op hoek kampoeng Djawa te Padang, heeft zijn uithangbord gemetamorphoseerd in „rijstauratie". Hij acht deze benaming toepasselijker, omdat in zijn luxurieuse inrichting voornamelijk rijst verorberd wordt, vertelt de Sum. Bode.

Spreekt u ook Hollandsch? In 't orgaan der Leeraarsvereeniging lezen wij:

Het tooneel stelt voor een coupé van een trein. Dramatis personae: een groen-als-grasse Hollander, die den duur van zijn verblijf in Indië bij uren meet, en een, die hier geboren is — wat lichtelijk door de gelaatskleur aangeduid wordt. De laatste intusschen veel meer ‚heer" dan de pas uitgekomen pursang.

De grasgroene zit te schuifelen, wil blijkbaar wat vragen, weet niet hoe te beginnen.

Eindelijk: Mijnheer, spreekt u Hollandsch?

Waarop de ander: Jawel, mijnheer, ik ben leeraar in de Nederlandsche taal met bevoegdheid voor M. O.......

Wat een idee hebben Hollandsche menschen toch van den Oost!

Suriname.

De correspondent te Paramaribo van de N. R. Ct. schrijft dd. 14 Januari — zie het nummer van 10 Februari — naar aanleiding van het gebrek aan scheepsruimte voor den overvloedigen bacovenoogst:

„Zelfs bij de lage prijzen, die de U. F. C. in dezen tijd van het jaar besteedt, moet de schade, het verlies aan kapitaal, dat thans om de veertien dagen geleden wordt, begroot worden op een goede f 20.000.—, en dit herhaalt zich telkens als een dertigduizend stuks verscheepbare bossen aan de boomen blijven bengelen, in plaats van verscheept te worden, telkens als die vruchten hier blijven rotten, in stede van contanten op te brengen. De plaatselijke behoefte, voornamelijk voor verkoop in het klein en veevoeder, is spoedig verzadigd. En bossen, die in den minst gunstigen tijd van het jaar gemiddeld 37½ cent opbrengen, moeten nu reeds weggegeven worden voor een halven stuiver.

De schade is enorm, loopt straks in de honderdduizenden en de terugslag ervan zal buiten twijfel in vele lagen van onze samenleving gevoeld worden. Ieder vraagt zich af, of dit nu het roemloos einde is van de kapitale sommen aan de ondernemingen besteed, van de moeite en zorg aan de cultuur gewijd"......

Naar De West van 21 Januari verneemt, is er op een vergadering van bacovenplanters met algemeene stemmen besloten, den heer A. M. W. ter Laag uit te noodigen als afgevaardigde naar de United Fruit Cy. te gaan, om zoo mogelijk die maatschappij te bewegen de Surinaamsche Congo's te blijven opkoopen.

In verband met dit voornemen om een afgevaardigde te zenden, is aan de Fruit Cy. telegrafisch de vraag gesteld, of zij bereid was een afgevaardigde te ontvangen.

Den 21sten Januari is daarop ten antwoord ontvangen, dat de Fruit Cy. bereid is een afgevaardigde te ontvangen, doch dat daarin niet de minste aanwijzing ligt opgesloten, dat zij tot voortzetting der zaken bereid is (we can not hold out any encouragement for future business).

De West vernam verder, dat de heer Ter Laag den 21sten Januari nog niet beslist geantwoord had, of hij de opdracht zal aanvaarden.

Vooral het telegram van antwoord van de Fruit Co. moet zijn aarzeling hebben vergroot. De heer Ter Laag moet voor eigen zaken over eenige maanden naar Europa. Zou er hoop zijn op een bevredigende regeling met de Fruit Co., dan zou de heer Ter Laag zijn uiterste best willen, doen, zijn reis te vervroegen en daarmede te combineeren de opdracht door de planters verstrekt.

Als echter de zaak geheel hopeloos moet worden geacht, heeft de heer Ter Laag weinig lust om daarvoor op een voor hem ongelegen tijdstip de kolonie te verlaten.

Tot zoover De West.

Hoe geheel anders zou, bij den overvloedigen bacovenoogst, de kolonie er thans voor staan, had de regeering, in plaats van het oor te leenen aan de akademische beschouwingen van den heer Cremer c.s., de adviezen uit Suriname gevolgd. De Fruit Cy. ware dan niet ontslagen van de verplichting om de bacoven tot 1916 op te koopen.

Nu zit men in het moeras en ziet geen kans er uit te raken, want al zou er in Suriname een kapitaalkrachtig lichaam kunnen gevormd worden om daar de vruchten op te koopen en ze te New-York aan de Fruit Cy. te verkoopen, dan zou het vervoer niet mogelijk zijn, omdat de Fruit Cy. aan de door haar gekochte vruchtenschepen eene andere bestemming heeft gegeven en de nieuwe booten van de Kon. W.-I. Maildienst niet voor vruchtenvervoer zijn ingericht.

Wellicht wijst de heer Cremer, thans lid van de Eerste Kamer, lettende op de gevolgen, die zijn advies heeft gehad, een weg aan om uit de moeilijkheden te geraken. De behandeling van de Surinaamsche begrooting voor het loopende jaar biedt daartoe een schoone gelegenheid.

***

In het reeds genoemde nummer van De West vinden wij een krachtige verdediging van de Fruit Cy., een weerlegging van de opvattingen van den oud-gouverneur Smidt, in diens artikelen in de N. R. Ct. over de bacovecrisis. Men heeft inderdaad te veel uit het oog verloren, dat de Fruit Cy. geen philantropische instelling is.

***

In hetzelfde nummer lezen wij nog de beide hier volgende berichten:

Bezoek van twee gedelegeerden uit Britsch-Indië.

„Onlangs deelden wij mede, dat de regeering van Engelsch-Indië besloten had, twee afgevaardigden te zenden naar de Britsch-West-Indische koloniën, die immigranten aanvoeren uit Britsch-Indië.

Wij knoopten daaraan de veronderstelling vast, dat die afgevaardigden hun bezoek waarschijnlijk ook zouden uitstrekken tot Suriname. Bij navraag bleek daarvan echter op het immigratie-departement nog niets bekend te zijn.

Gisteren echter was het departement zoo welwillend ons te berichten, dat het bezoek is aangekondigd van twee afgevaardigden uit Indië, die een onderzoek zullen instellen naar de levensvoorwaarden der Britsch-Indische immigranten.

De afgevaardigden zijn de heeren Mac Neil (ambtenaar) en Chimmanlal (particulier), die eind December reeds uit Indië vertrokken zijn. Zij zullen eerst Trinidad en Demerara bezoeken, daarna Suriname, en vervolgens Jamaica en de Fidji-eilanden. De heele reis duurt tien maanden."

Wij spreken hier de hoop uit, dat het verslag van deze gedelegeerden even gunstig moge zijn als dat van den heer Comings, vele jaren geleden.

Gold Storage Industry.

„Het is misschien van eenig belang om de aandacht te vestigen op het volgende:

Bij het gemeentebestuur van Georgetown (Britsch-Guyana) is een aanvraag ingekomen voor het bouwen van een koelinrichting.

De aanvraag is gedaan door de firma Colonial Corporations Ltd. in Canada. Onder zekere voorwaarden — vrijstelling van belastingen voor een zeker aantal jaren, vrij gebruik van water enz. — is deze firma bereid een koelinrichting in Georgetown te bouwen van 150.000 à 200.000 dollars. De firma schrijft, dat zij bezig is in Canada en de West-Indiën verschillende van deze inrichtingen te bouwen, later te verbinden door een dienst van stoomschepen, voorzien van koelinrichtingen.

Als dit plan doorgaat, zullen dus onze Engelsche buren in het bezit komen van een verschepingsgelegenheid voor vruchten, zooals wij op het punt staan er eene te verliezen in Suriname.

Onwillekeurig rijst de vraag, of eventueel de Canadeesche firma genegen zou worden bevonden hare bemoeiingen uit te strekken tot Suriname."

***

In Suriname van 17 Januari vinden wij een in het Engelsch geschreven ingezonden stuk over de „Venezolaansche methode". De schrijver, die zeer lang in het balata-bedrijf werkzaam is, verklaart zich tegen deze methode; hij verzekert, dat er boomen zijn, die in 1908 met behulp van klimsporen zijn getapt en die nog vruchten dragen; de insnijdingen genezen, zoodat deze boomen in de naaste toekomst weer balata zullen leveren. Hij noemt het een bekend feit, dat balata leverende boomen door het tappen niet ernstig lijden, indien het cambium niet verwoest wordt.

In het nummer van 12 December 1912 van dit weekblad schreven wij: „Naar onze meening draait de geheele zaak om de vraag of hetzelfde bastoppervlak meer dan eens getapt kan worden. Dit moet vaststaan, vóór men in een of anderen zin een beslissing kan nemen. Voor de beantwoor-

ding dezer vraag, die niet hier maar in Suriname moet gegeven worden, is er materiaal in overvloed. Op elke oude balata-concessie is dit te onderzoeken."

⁂

De Surinamer van 19 Januari schrijft: „De nieuwe regeling betreffende de onderlinge verhouding en de verdeeling der werkzaamheden van de afdeelingen van algemeen bestuur, welke met 1 Januari 1913 in werking is getreden, is als volgt:

Er is nu een algemeene secretarie met de volgende afdeelingen:

Parket van den Pr. Gen.	Afd. P.
Adm. van Financiën	„ F.
Immigr. Departement	„ I.
Gouvernements Secretarie	„ S.
Openb. Werken en Verkeer	„ B.
Departement van Onderwijs	„ O.
Departement van Landbouw	„ L.
Geneeskundige Inspectie	„ G.
Troepencommando	„ M.

De verdere bijzonderheden van de „nieuwe regeling" kunnen wij hier niet overnemen. Na de waarschuwingen, die wij in vorige nummers hebben gegeven tegen de invoering van de wijzigingen door de Suriname-commissie aanbevolen, kunnen wij van de nieuwe regeling gelukkig getuigen „plus ça change plus c'est la même chose". Er is nu een algemeene secretarie!!

Dat er goede dingen in de nieuwe regeling te vinden zijn, willen we niet ontkennen. Zoo bv. het volgende voorschrift: Heeft de Gouverneur ingrijpende wijzigingen in een concept aangebracht, dan wordt het besluit vóór de afwerking aan den afdeelingschef ter inzage gezonden. Wij zouden meenen, dat de meest elementaire courtoisie dit vanzelf meebracht; maar kwaad kan het voorschrift niet.

„Ter inzage zenden" is niet voldoende. De afdeelingschef zal zeker zijn opmerkingen ter kennis van den Gouverneur mogen brengen?

Goed is ook het voorschrift, dat afdeelingschefs hunne concepten — vóór zij deze aan den Gouverneur zenden — in visie bij andere afdeelingschefs zenden, indien deze bij de zaak betrokken zijn. Verstandige chefs zouden dit ook zonder voorschrift doen, maar dat de verplichting wordt opgelegd, is goed.

Of nu de paperassen zullen verminderen? Wij willen het hopen.

⁂

Bij Kon. besluit van 11 dezer is, met ingang van 1 April 1913, de referendaris bij het departement van waterstaat, Mr. L. M. Rollin Couquerque, benoemd tot referendaris bij het departement van koloniën, onder toekenning van den titulairen rang van administrateur.

Naar wij vernemen, zal Mr. Couquerque, die een paar jaar als gouvernements-secretaris in Suriname werkzaam is geweest, optreden als chef van de afdeeling West-Indische Zaken.

Curaçao.

In dank ontvingen wij van den uitgever van „El Heraldo" te Curaçao, een door hem geschreven brochure, getiteld: „Een veelomvattend kijkje". Wij lazen het vlugschrift met belangstelling. De schrijver die gekant is tegen den toenemenden invloed der R. C. Geestelijkheid te Curaçao, vermeldt eenige bijzonderheden omtrent Curaçaosche toestanden die men om onbevangen te kunnen oordeelen, onder de oogen moet zien.

⁂

De Amigoe van 11 Januari bespreekt opnieuw het bekende stuk van den heer Teding van Berkhout over den verkoop van onze W.-I. Koloniën en haalt aan wat in onze rubriek Suriname verondersteld werd over een mogelijk verbond met de Vereenigde Staten.

Wat wij niet wisten is, dat volgens de Amigoe, wij werkelijk aan den vooravond zouden staan van een dergelijk verbond. Zij vernam n.l. uit de „Deutsche Zeitung" het navolgende:

„Zooals ons uit Duitsche kringen in den Haag, en van Hollanders, die goed op de hoogte zijn en in relatie staan met diplomaten aldaar, verzekerd wordt, staat 't Koninkrijk der Nederlanden op het punt een aanvallend en verdedigend verbond te sluiten met de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Het gaat hier om het behoud van beider koloniaal bezit in Achter-Indië en Oost-Azie, dat voor de zich steeds wijder om zich heen grijpende expansie van het gele ras bedreigd schijnt.

Het is bekend, dat reeds sedert jaren de Hollanders zich bezorgd maken over de sterke immigratie van Japansche en Chineesche elementen en hun demagogischen invloed op de inlandsche maleische bevolking.

Het is een publiek geheim, dat overal, waar de Japansche landverhuizer vasten voet gekregen heeft, zijn invloed op de inlandsche bevolking toeneemt ten koste van het europeesch bestuur.

Het zelfbewustzijn der inlanders neemt toe, en uit zich min of meer openlijk in daden van verzet. Ook is het sedert langen tijd bekend, dat het Japansche imperialisme begeerige blikken werpt op het rijke Insulinde, de Nederlandsche kolonie in Achter-Indië, en met veel driestheid het openlijk uit spreekt, dat Holland toch onmogelijk bij machte is deze bezittingen tegen een aanval van Japan te verdedigen.

Heeft het van den eenen kant tot nu een groote inspanning en heel wat offers aan geld en menschenlevens gekost, het Europeesch gezag in het Hollandsch Sundagebied staande te houden, en de herhaalde opstanden der inlandsche stammen en opperhoofden te onderdrukken, zoo vordert ook van den anderen kant de verplichting. om deze kostbare bezittingen tegen den een of anderen machtigen buitenlandschen vijand te verdedigen, nog een veel grootere inspanning van financieele krachten. Daarbij kunnen troepen uit Europa, om reden van het voor den blanke ongunstig klimaat, slechts in gering getal onderhouden worden, terwijl de waarde als militair der inlandsche vrijwilligers vergeleken met de Japansche soldaten zeer twijfel-

FEUILLETON.

Soerabajasche Echtscheiding.*)

II. (*Slot*).

„Tant mieux!" zei de advocaat met 'n lachje (een heel valsch, ordinair lachje, eerlijk gezegd). „Dan kan er een mooi zaakje van komen. We hebben daar onze middeltjes voor, dat begrijpt u. We weten precies, hoe we recalcitrante mannetjes of vrouwtjes, die niet meewillen, vooruit moeten krijgen. Zijn er geen feiten, dan maken we ze, of we werken met verdachtmakingen.

Werkt hij tegen, dan moet uw man voor de rechters het gemeenste, immoreelste, hardvochtigste, gedegenereerdste sujet worden, dat ooit de aarde heeft betreden. We hebben laatst in een bizonder accuut geval — de vent vertikte het, en wou nergens in bijten — onze tegenpartij klein gekregen met eene beschuldiging van homo-sexualiteit. Weet u wat dat is? Neen? Nu, iets erg leelijks. Er was niets van aan, maar het was een paardemiddel, er was geen ander. Onze stomme wet maakt zulke middelen noodig. Ze zijn wat unfair, maar scrupules moet je in de zaken niet hebben. Zaken zijn zaken. Wat zegt u? Als wij, advocaten, in Indië scrupules moesten hebben, dan kwamen we nooit in Holland terug...

O ja, het voorschot is drie honderd gulden. Dat is zeker geen bezwaar, en het is onze vaste regel. Verder geeft u mij een volmacht, en bemoeit u met niets. U moet dit vooràl in het oog houden: U bemoeit u met niets. U behoeft niets te weten, niets in te kijken, u blijft er geheel buiten. Brieven, die uw man u stuurt, maakt u niet open, maar stuurt u naar ons. Mannen speculeeren in zulke processen altijd op de weekhartigheid van vrouwen, en daar moet voor gewaakt worden. Daarom is mijn vaste regel: de vrouw blijft er geheel buiten, weet van niets, hóórt van niets. Alleen als het vonnis wordt uitgesproken, hoort u er van. Maar vóór dien tijd niets. Dit is de absolute conditie, waarop ons kantoor echtscheidingsprocedures aanneemt.

Als uw man u schrijft, stuurt u zijn brief direct naar mij. Zulke brieven in echtscheidingsprocedures bederven den heelen boel, ze zijn vol pathos en herinneringen aan vroeger, enz. enz. Wij kennen dat en zijn er tegen gehard, maar u niet, u loopt er in, en dan is uw zaak bedorven. Met weekhartigheid voer je geen processen, en daarom is een vrouw in zulke procedures totaal ongeschikt. Wij, advocaten, kunnen er tegen, en hebben die komedies al zóó dikwijls gezien, dat we er geen traan meer om laten. Vrouwen hebben een voelend hart, maar een proces wordt met een denkend hoofd ge-

*) Overgenomen uit het *Bat. Nieuwsblad.*

achtig is. De eenige mogelijkheid, om Insulinde op krachtige wijze tegen vreemden aanval te vrijwaren, bestaat in een beschikbare, krachtige vloot, (tot welker formatie Holland nu besloten heeft), en die uitgaat van de veronderstelling van het bestaan van een verbond tusschen Holland en Amerika, dat thans in voorbereiding is.

Overeenkomstig de besproken plannen zal Nederland in de toekomst in de Sunda-archipel een moderne vloot van slagschepen gaan vormen, die gezamenlijk met de oorlogsvloot van de Unie het koloniaal gebied zoowel van Nederland als van Noord-Amerika in zuidelijk Oost-Azië tegen een buitenlandschen aanval moet verdedigen. Want evenzeer als voor Insulinde, het koloniaal gebied van Nederland, dreigt ook voor de Philipijnen, door de Yankees bezet, het gevaar voor een inval van Japan.

Zooals ons door onzen zegsman verzekerd werd, hebben de Hollandsche diplomaten, alvorens zich in deze aangelegenheid met de Unie in verbinding te stellen, aansluiting met een zeemogendheid in Europa overwogen. Een verbond met Engeland, dat uit den aard der zaak het meest voor de hand lag, scheen om verschillende redenen niet raadzaam. Immers van den eenen kant zou een verbond met Engeland het toetreden der Staten-Generaal tot de groep der staten van den driebond beteekenen, hetgeen noodzakelijkerwijze Holland te scherp tegenover Duitschland zou plaatsen en het belang van het land zou schaden. Ook het feit dat er tusschen Engeland en Japan een verbond bestaat, wekte bij de Hollanders gedachtig aan de verhouding van Engeland tot Holland in vroegere eeuwen, niet veel vertrouwen.

De aansluiting echter met Duitschland, naar de geographische ligging en de verwantschap van beide volken zeker wel de natuurlijkste, zou te veel de naijverzucht van Engeland opwekken. Tevens zou hierbij van invloed zijn de voortdurende vrees in Holland, om op die wijze in een gevaarlijke afhankelijke positie van Duitschland te komen en zijn eigen zelfstandigheid te verliezen. Alles bij elkaar genomen dus, is men in den Haag van oordeel door een verbond met Noord-Amerika nog den besten uitweg te hebben gevonden uit al die moeilijkheden.

***

De Amigoe schrijft: „De Venezolaansche kustwachters beginnen hun oud spelletje weer. Berichten van Aruba melden, dat dezer dagen de „Penelope" met een lading schapen en geiten, door een kustwachter is genomen en naar Coro opgebracht. Dat moet nu binnen korten tijd reeds de vierde bark zijn, die door hen wordt opgepikt. De „Estrella" die na een paar dagen werd vrijgelaten, „Vespero" „Aureolo" en de „Penelope" die geen van drieën nog zijn losgelaten. Meer licht is in deze zaak zeker gewenscht".

***

In eene voltallige zitting van den kolonialen raad is de door den Gouverneur voorgestelde onderwijs subsidie verworpen. De discussie was zeer verward, doch het bleek toch, dat de meerderheid van den Raad geen lust gevoelt grootere sommen voor het Bijzonder onderwijs te bestemmen.

De Amigoe schrijft: „Vele leden wisten bij deze stemming werkelijk niet, wat hun stem vóór of tegen beduiden moest. Sommigen meenden, dat de stemming liep over het geheele ontwerp. zooals het door den Gouverneur gewijzigd was, anderen over het ontwerp, zonder het IIe art., de essentie van alles, omdat dit art. reeds was verworpen."

Zal de Minister van Koloniën de subsidie nu toch op de begrooting brengen?

***

De berichten omtrent den regenval blijven gunstig luiden. Op Aruba is reeds een oogst van de vroeg rijpende mais binnengebracht.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Dr. Abdul Rivaï, die, zooals de lezers van Het Koloniaal Weekblad weten, voor eenige jaren als Officier van Gezondheid naar Ned.-Indië terugkeerde, heeft zich onlangs van Gouvernements-dienst vrij gemaakt en als particulier geneesheer te Padang gevestigd. Niet alleen te Padang, maar ook door de bewoners van omliggende plaatsen, als Poelo Tello, Priaman, Siboga e. a. wordt hij ten zeerste geprezen om zijn groote kunde en menschlievend hulpbetoon. De toeloop van patiënten is groot. Niet allen, die uit Europa na volbrachte studie terugkeeren, zijn zooals hij, zegt Iskander in de Pemberita Betawi. De meesten toch doen alsof zij zich van het lot en het welzijn hunner minder bedeelde landgenooten niets meer aan te trekken hebben.

Naar de Hadji-school. Volgens de Oetoesan Melajoe is met de „Koningin der Nederlanden", die den 17en December 1912 van Sabang naar Europa vertrok, medegegaan Hadji Abdul Wahid bin Hadji Abdul Rachman, inlandsch onderwijzer te Teroesan. Hij zou de reis tot Suez meemaken en vandaar naar Egypte gaan, waar hij zijn studies ter hadji-school te Caïro hoopt voort te zetten. Onze beste wenschen en Allahs zegen vergezellen hem, zoo besluit het blad.

Ondoordachte handelingen. Hetzelfde blad maakt melding van twee Bataksche jongelieden Alexeus en Renatus van Balega, die in September van het vorige jaar door den assistent resident en den veearts ter plaatse geschikt verklaard werden om te Buitenzorg de lessen van de Veeartsenijschool te volgen. Zij stonden bekend als jongens van ijverig en goed gedrag en gingen dan ook naar Buitenzorg tot groote blijdschap ook van hunne familieleden. Alexeus had een paar maanden tevoren zijn vader door den dood verloren. Zijne moeder koesterde groote verwachtingen van hem. Met spanning werd de tijd afgewacht, dat zij beiden als leerlingveemantri weer naar hun land terug zouden keeren. Vier maanden was gewoonlijk de duur van dezen cursus. Maar ziet, wat gebeurt er? Na twee maanden te Buitenzorg vertoefd te hebben, werden zij terug gezonden, omdat zij nog te jong waren. De berichtgever verklaart in het betrekkelijke besluit gelezen te hebben, dat zulks ook de eenige en ware reden was van hunne terug-

---

werd, en dat heeft — u excuseert me? — geen enkele vrouw. Dus, afgesproken? U bemoeit u met niets en laat alles aan mij over, met uw volmacht.

Alleen moet u morgen naar den rechter gaan om verlof te vragen tot het voeren der procedure. Dan speelt die sinjeur een komedietje met u, zoogenaamd op uw gemoed, en tracht het u af te raden, enz. enz., maar laat u er niet door beetnemen. Het is een vast cliché. En onze geachte rechter is zelf een gescheiden en hertrouwde man, dus trekt u maar niets aan van wat hij beweert. Een absoluut vereischte is, dat u zich ontzettend ongelukkig voordoet, half kapot. Dat maakt altijd indruk, óók op een rechter, die altijd man blijft. Als een vrouw er goed uitziet, zooals u (hier kreeg ik een kleur) en zich erg ongelukkig voordoet, heeft zij voor den rechter al direct de halve partij gewonnen. Een man is en blijft een man, al is hij honderdmaal rechter. En u wint er mee, dat u dan al vast en zeker verlof krijgt om uw kind, hangende de procedure, bij u te houden. Dáár beslist de rechter alleen over, bij beschikking. De indruk bij den president is daarom vooreerst het voornaamste..... Hebt u wel eens in de officiersvereeniging mee comedie gespeeld? Ja? Des te beter. U moet u wat bleek bedakken, en diep ongelukkig kijken en als het kan, wat tranen in uw oogen zien te hebben. Uw man moet u heelemaal geknakt en opgemaakt hebben van ellende, denkt u daar vooral om. — De rechter roept dan uw man op voor een zoogenaamde „verzoenings-comparitie" en dat is de eenige keer dat partijen zelf verschijnen. Mocht uw man kómen — meestal komt de andere partij niet —, dan moet u flink zijn, denk daarom. De meeste vrouwen worden namelijk week als ze hun man weer zien en dan is de zaak bedorven. Denkt u er om, ook de verzoenings-comparitie is een vast cliché. Maar vóór dien tijd komt u nog bij me, ik zal u dan wel in conditie maken voor die comparitie en u er naar toe brengen en halen."

Het ging allemaal prachtig verder.

De komedie bij den rechter moet ik prachtig gespeeld hebben, want mijn advocaat hoorde later van een ander, die toevallig nà mij even bij hem moest wezen, dat hij met tranen in de oogen zat en er heelemaal ontdaan van was. En dat nog wel iemand, die zelf gescheiden is! Op de verzoenings-comparitie is mijn man niet verschenen, en ik kreeg vergunning hangende de procedure, bij de Jansens te blijven wonen, die mij van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat tegen hem opstookten en mij half gek-maakten. Er kwamen twee brieven van mijn man, die ik niet eens gezien heb, want de Jansens, die de post aannamen, hebben ze direct naar mijn advocaat gestuurd. De heeren op straat keken mij

zending en tijdelijke verwijdering van die school. Maar nu vraagt hij zich af: Heeft men twee heele maanden noodig gehad om tot de wetenschap van dien te jeugdigen leeftijd te komen? Kende het N.-I. bestuur in de Bataklanden de betreffende bepalingen niet? Onnoodige kosten en teleurstellingen hadden voorkomen kunnen worden, door de jongens niet op te zenden alvorens zij den vereischten leeftijd bereikt hadden. Hoe zonderling men soms met 's lands kinderen en 's lands gelden tewerk kan gaan!

Het Kerstfeest te Makassar. In de Pemberita Makassar wordt verslag gegeven van een welgeslaagd feest den 25 December 1912 rondom een fraaien Kerstboom, door Ds. Kyftenbelt in de Societeit te Makassar bereid voor ongeveer 500 kinderen van Europeanen, Chineezen en Inlanders. De groote takt van dezen predikant om met menschen van allerlei afkomst om te gaan wordt zeer geprezen.

Den 24en December, 's avonds, werd ten huize van den heer Watimina in de kampong Pisang te Makassar ook een kinderfeest gegeven, dat eveneens als goed geslaagd wordt geheeten.

Zware druk der heerendiensten. In Maros werd, volgens de Pemberita Makassar allerwege geklaagd over den te zwaren druk der heerendiensten. Elke week moesten de heerendienstplichtigen drie dagen uitkomen! Zij werden op zulke groote afstanden van hunne woonhuizen te werk gesteld, dat zij genoodzaakt waren buiten te overnachten, zonder warm voedsel te kunnen nuttigen, daar zij geen tijd hadden om naar hun woning terug te keeren. Hunne huizen moesten zij dan zonder bewaking achte laten, blootgesteld aan roof en diefstal. Daarbij kwam, dat het tijd was om de sawahs te bewerken en te beplanten. Waarom juist toen al die krachten aan de grondbewerking onttrokken? De gevolgen hiervan zijn, dat de padi te laat in den grond wordt gestoken of de kweekbedden afsterven. — Het blad brengt het bovenstaande onder de aandacht van het bestuur, opdat nog intijds de zeer nadeelige gevolgen, zoowel voor het land als voor de bevolking, voorkomen zouden kunnen worden.

Belangstelling in den Balkanoorlog. Said Aboebakar al Atas heeft namens de vereeniging Al Hellab Aldhamar te Batavia ten bate der Ver. voor ziekenverpleging „De Roode Halve Maan" te Constantinopel een som van *f* 12000 overgemaakt. Hij ontving, volgens de Bintang Soerabaja, daarvoor een telegram van dankbetuiging.

Mohammedaansch Godsdienstonderwijs. Volgens hetzelfde blad is er in de Moskeekas te Soerabaja een som van *f* 20.000 beschikbaar en hebben de geloovigen verzocht dit geld te besteden voor de oprichting van één of meer scholen, waar Mohammedaansch Godsdienstonderwijs gegeven kan worden.

Een vreemd zaakje in Bantam. Volgens de Perniagaän heeft de administrateur van het land Tjikandi Oedik de opgezetenen dier onderneming aangeklaagd en voor den landraad getrokken, omdat zij de tjoeké-gelden niet hadden opgebracht, wijl de ondernemer die belasting verhoogd had. De klacht van den administrateur bleek evenwel niet juist geformuleerd, reden waarom de Landraad-voorzitter den administrateur in overweging gaf zijn klacht in te trekken; wat dan ook plaats had. De beklaagden gingen welgemoed naar huis in de veronderstelling, dat hunne bezwaren tegen de verhoogde treffingen gegrond bevonden waren. Maar ziet, de aanklacht werd door den administrateur opnieuw ingediend. Weer moesten de beklaagden voor den landraad verschijnen en nu werden zij tot betalen veroordeeld. Verwonderd over deze uitspraak, gaven zij luide hun oordeel te kennen: dat er natuurlijk tusschen den administrateur en den landraad-voorzitter overleg was gepleegd om tot hunne veroordeeling te komen. „Geknoei"! riepen zij. Zij zijn toen naar den Regent gegaan om hunne bezwaren kenbaar te maken, en dien niet thuis vindend, togen zij naar den Resident. Doch te vergeefs, daar deze niets aan de uitspraak veranderen kon. De veroordeelingen waren boeten van *f* 3—*f* 26. Velen, die *f* 26 moesten betalen, voldeden die som, maar de meesten, die *f* 3 hadden gekregen, meer dan 300 personen, verkozen liever drie dagen in de gevangenis door te brengen. De boei te Serang was niet groot genoeg om al die lieden tegelijker tijd te bevatten. Zoo moesten zij hun straf om beurten, bij groepen, ondergaan.

Een der veroordeelden, Arbani geheeten, een Soendanees, wil het er niet bij laten. Hij is voornemens naar Buitenzorg te gaan om zijn klacht persoonlijk bij den Gouverneur-Generaal voor te brengen.

Huwelijksaanmoediging in Deli. De Pertja Timor maakt bekend, dat door het bestuur in Sumatra's Oostkust aan de verschillende beheerders van cultuurondernemingen in Deli er de aandacht op gevestigd is geworden, dat voor het sluiten van een huwelijk van een contractarbeider de toestemming der werkgevers niet noodig is en de werkgever in geenen deele gerechtigd is, zoodanig huwelijk te verbieden of tegen te gaan; dat de werkgever integendeel moet toelaten, dat de vrouw bij haar man komt inwonen en dus in de koelieloodsen verblijf houdt. Voorts dat indien een(e) contractkoeli huwt met een(e) contractant(e) eener andere onderneming, toch natuurlijk niet wordt a geweken van het voorschrift, dat de contractkoelie verblijf houdt op de onderneming, waarvoor hij (zij) zich verbond, behoudens bijzondere vergunning van den beheerder; en dat in dit geval van samenwonen slechts sprake kan zijn na vergunning van den werkgever van een der echtgenooten. En eindelijk, dat, naar het oordeel der autoriteiten, ook het eigenbelang der werkgevers meebrengt het sluiten van wettige huwelijken onder de contractarbeiders te bevorderen, om zoodoende het noch met de Javaansche adat, noch met de godsdienstige inzichten der Inlanders strookende, losse verkeer tusschen beide geslachten en de daaruit voortkomende talrijke vrouwenziekten op vele der ondernemingen tegen te gaan.

De Pertja Timor verdedigt deze aanschrijving 1e om godsdienstige redenen, 2e om gezondheidsredenen, 3e op andere utiliteitsgronden, en zegt: „'t Is alleen de vraag of de planters mee willen werken. Geen enkele reden zou kunnen worden genoemd waarom zij dit niet zouden doen".

---

heel anders aan dan vroeger. Ja, heel anders, en met een eigenaardige uitdrukking. Met iets dringends, iets familiaars, iets beleedigends, waar ik me over ergerde. Het is of die kerels denken, dat een scheidende vrouw ook al een beetje een „publieke" vrouw is geworden. Een van die „heeren" knipoogde zelfs tegen mij, op een ordinaire manier en toen...... ben ik naar mijn man geloopen om bescherming, en om dien ploert af te ranselen.

Eindelijk, ruim drie maanden na de eerste procedure, drie lange, ellendige maanden, waarin ik, inwendig hunkerde en hongerde naar mijn lief, plomp, log mannie, kreeg ik bij toeval — ik stond juist in den tuin — een dikke enveloppe in handen, aan mij geadresseerd, met de hand van mijn man. Een vrouw is een vrouw, óók als ze echtscheidt. En een vrouw is nieuwsgierig, óók een echtscheidende. Ik heb de enveloppe stilletjes in de keuken boven een ketel kokend water gehouden, met het plan, den inhoud te lezen, dan listigjes de enveloppe weer dicht te gommen, en den brief aan mijn advocaat te sturen. Maar het was geen brief.

Het was de repliek, uit mijn naam, van mijn advocaat op de tegenspraak, door den procureur van mijn man gevoerd. Méér niet. Géén woord er bij. Mijn man stuurde het enkel als een stil verwijt......

En mijn lieve, goede man, de vader van mijn kinderen, hij werd in dit stuk beleedigd, belasterd, verdacht gemaakt, beschuldigd van de infaamste dingen, op een manier, die mij half krankzinnig maakte van verontwaardiging en berouw. Wat ik gedaan heb? Ik heb Nonnie uit haar bedje gehaald, ik heb een kossong aangeroepen — het was avond, hij zou wel thuis zijn — ik ben er in gesprongen, zóó, in sarong en kabaai, met ons kind, en heb den koetsier als gék toegeschreeuwd te hól.en, te vliegen naar ons oude, heerlijke huis, waar ik in stilte naar gehongerd en gehunkerd had, al die ellendige maanden lang......

En toen!

De rest is niet voor een krant. Maar iedere vrouw met een hart, die getrouwd en moeder is, kan het weten...

Wij gaan nu hier uit Soerabaja weg. Mijn man heeft een betrekking in Singapore.

— Soerabaja is geen tampat voor jou, mijn groot dwaas kind, zegt mijn man.

Die „p.p.c." is nog zoo erg niet, dáár ontkom je nog wel aan, maar het ergste van Soerabaja is de echtscheidings-bacil, die in de lucht zit en verpest de maatschappij. Zoodat dit mijn laatste Soerabajasche causerie is geweest, zonder dat ik er rouwig om ben.

En ook mijn laatste echtscheiding......

ERNA.

De circulaire van Helsdingen. Naar aanleiding van de publicatie dezer circulaire werden in de Inl. pers de volgende opmerkingen en vragen gedaan:

a. In Augustus van het vorige jaar is te Buitenzorg een zendingsconferentie gehouden, waarop besloten werd zich tot de regeering te wenden met het verzoek:

1e. een wijziging te provoceeren van art. 124 R.R., in dien zin, dat de Regenten niet langer als hoofden van den Mohamedaanschen godsdienst in haar ressort worden beschouwd;

2e. de Modins (dessageestelijken) uit te schakelen als leden van het dessabestuur.

Mr. Helsdingen betoonde zich op deze conferentie een ijverig voorstander van het denkbeeld: een Christen-Inlander Regent het lievelingsdenkbeeld der zending, omdat zij daarin een voorwaarde meent te zien om op wat meer „winste" in haar werk op Java te kunnen wijzen, opdat deze niet langer zij „een overvloed van teleurstelling", zooals Dr. Bos van Charante het teekenend noemde op het zendingsfeest te Depok.

Heeft, de wijze, waarop de zending zich hier alweer! met bestuurszaken bemoeit, zij het langs een omweg, de goedkeuring der Regeering?

b. Is het mr. Van Helsdingen. de ijveraar voor de kerstening van den Inlander middels bekeerde regenten, die zich tot de geestelijke leiders der bevolking wendt of is het de leeraar aan de afdeeling B. van het Gymnasium Willem III, voor wien de beantwoording der vragen van nut kan zijn, bijv. voor een behoorlijke uitoefening van zijn ambt? Had die leeraar als zoodanig voor het instellen eener enquête als hier bedoeld niet de vergunning der Regeering noodig?

c. Wat zegt de Regeering van deze circulaire. Droeg zij er kennis van.

Mag de Regeering het goedkeuren, dat een ambtenaar, die niet uit den aard zijner betrekking geroepen is, zich met de geestelijke zaken der bevolking, noch minder met bestuurszaken te bemoeien, zich op deze wijze tot de Regenten wendt?

d. Indien de Regeering van het nut eener zoodanige enquête overtuigd is, ligt het toch zeker op háár weg en niet van een of anderen ondergeschikten ambtenaar, om daar- voor de noodige stappen te doen.

Waarom de dessaman de diefstallen niet rapporteert. Volgens De Perniagaän:

1e. Om niet in ongenade bij zijne hoofden te komen, die hem op allerlei wijzen kunnen plagen. Want het dessahoofd wil niet lastig gevallen worden met rapporten van diefstallen. Deze houdt er niet van om katrangan te zoeken en heeft er belang bij om de boosdoeners in zijn dessa tevriend te houden;

2e. omdat de dessaman niet onnoodig op kosten gejaagd wil worden. Het dessahoofd zegt met een leuk gezicht, dat hij geld noodig heeft om nasporingen te doen. Want niet alleen, dat hij zelf er op uit moet, maar hij moet ook zijn handlangers daarvoor uitzenden. Dat kost reisgeld, enz. enz. En die kosten krijgt hij niet van de negri (het bestuur der hoofdplaats) vergoed. De bestolenen moeten dus in die kosten bijdragen. Maar deze bedanken er natuurlijk voor, om, na bestolen te zijn, nog geld te moeten opdokken. Zij weten vooruit, dat het geld niet voor het aangevraagde doel gebezigd, maar ten eigen bate aangewend wordt. Want de loerahs en andere leden van het dessabestuur hebben steeds geld noodig. Ook de boven hen gestelden houden er een zuigpomp op na;

3e. omdat de man die een diefstal rapporteert, weken lang 3, 4, 5 keeren op een dag bij den loerah ontboden wordt, waar hij dikwijls urenlang wachten moet, dus tijd- en geldverlies, zoowel als ander nadeel lijdt. Ziedaar waarom de dessaman zijn mond houdt en liever zelf op katrangan uitgaat, als hij bestolen wordt.

Het Inlandsch bestuur weet deze toestanden, maar zwijgt er over.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Handel in vrouwen. Oei L Tjiang schrijft het volgende verhaal in de Pembrita Makassar: De Chineezen Lie en Njio (njio is de uitgang van een vrouwe-naam) hebben een kongsi gevormd van verscheidene jonge mannelijke Chineezen alhier. Beheerder van deze Vereeniging is een zekere Oei Long, die zorgen zal, dat de zaken goed marcheeren. Het doel: is mooie jonge vrouwen van Bandoeng te laten overkomen, ten pleiziere der Chineesche jeunesse dorée van Makassar. Eerstdaags zal Njio zelf naar Bandoeng gaan om die vrouwen uit te zoeken en mee te nemen naar Makassar.

Hoe dit in zijn werk gaat? Inlandsche handlangers, meestal Maleiers van de Buitenbezittingen, jonge mannen met een net, gedistingeerd voorkomen, weten het zoover te brengen, dat zij met mooie jonge meisjes of weduwen uit de Preanger Regentschappen een huwelijk aangaan, om daarna z.g. naar hunne plaats van herkomst terug te reizen Maar feitelijk worden die vrouwen naar Singapore of andere zeeplaatsen buiten Java gebracht om in bordeelen of bij rijke Chineezen, dan wel andere welgestelde lieden, als bijzit of concubine terecht te komen.

Op Java wordt na haar vertrek niets meer van haar vernomen.

Een Amerikaansche School. Hetzelfde blad verneemt, dat te Medan een school is opgericht door het Zendingscomité der American Methodist Episcopal Church. Deze school telt reeds 80 leerlingen, meest Chineezen, slechts enkele Maleiers. Er wordt o.a. onderwijs gegeven in het Engelsch, en in de bijbelsche en algemeene geschiedenis, maar het Hollandsch wordt er niet onderwezen. Hoe jammer, zegt het blad, dat daar ter plaatse geen Hollandsch-Chineesche school bestaat. De Chineezen begrijpen heel goed, dat het voor hunne kinderen in een Nederlandsche kolonie beter zou zijn de Hollandsche taal goed te leeren. Reeds lang geleden hebben zij om een Hollandsch-Chineesche school gevraagd. 't Is te hopen, dat hun verzoek spoedig zal worden ingewilligd.

John Kosong in de Sinar Borneo ditzelfde onderwerp besprekende, vraagt: Hoe lang heeft het geduurd vóórdat het Hollandsche Gouvernement overgegaan is om Hollandsch-Chineesche scholen in Indië op te richten? En staan die nu wat leerplan en onderwijskrachten betreft gelijk met de Gouvernements lagere scholen? Is dit niet weer het meten met twee maten? Ach, wij arme Chineezen, wanneer zullen wij met dezelfde maat gemeten worden, als andere menschen? 't Is om er hartzeer van te krijgen!

Wij vernemen af en toe een bericht, dat de Regeering van plan is voorzieningen te treffen, maar het blijft bij berichten....

En hebben wij in Borneo hetzelfde Inlandsch onderwijs, dat op Java gegeven wordt? Ook op dit gebied valt geen gelijkheid te constateeren, meent schrijver.

Kennis van Land en Volk. De Perniagaän merkt echter op, dat men niet goed doet met in alles en altijd de schuld aan het Gouvernement te geven. Dit wil wèl, maar kan niet altijd een ieder zijn zin geven. Kent de overheid alle Inlandsche toestanden? Het bestuur, de Hollanders beweeren, dat zij Indië kennen. Wat is daarvan aan? Iemand, die jaren achtereen alleen op Java geweest is, kent daarom Sumatra, Borneo en en de andere buitenbezittingen nog niet. Zij putten veelal hun kennis uit boeken, rapporten of verslagen. Maar hoe zijn die samengesteld? Ambtenaren, die ter nauwernood op de hoogte van hun afdeeling gekomen zijn, worden overgeplaatst. Het Gouvernement wordt en kan niet altijd juist ingelicht worden, meestal doordat de ambtenaren, die rapporteeren òf onbetrouwbaar òf onkundig zijn.

De Europeesche Bestuursambtenaren, om van de Bureauambtenaren niet te spreken, kennen het land en het volk niet. Zij zijn eenden gelijk: Een eend kan vliegen, maar niet zooals een zang- of roofvogel; kan zwemmen, maar niet zooals een visch; kan hardloopen, maar niet zooals een paard. Kan nu een eend zijn vorst volledig inlichten omtrent vogels, die vliegen, visschen, die zwemmen en paarden, die hardloopen? Zijn wij, die slechts tien Hollandsche woorden kennen, de aangewezen personen om over de Hollandsche taal te oordeelen? Halve kennis is geen kennis, zeggen de Hollanders. En toch houden de Hollanders dit zelf dikwijls niet genoeg in het oog. Zij moeten aan den Inlander, den Chinees en den Indiër zelve vragen wat deze van noode hebben. Als ik honger heb, zal een ander dien honger niet voelen, hoogstens kunnen denken, dat ik honger heb. De geneesheer weet niet dadelijk precies wat den zieke mankeert, hij begint daarom met 't den patient te vragen, waar deze pijn heeft, enz. enz.

Het Sirihpruimen. Tan Siotjia uit Wonokromo begroet in De Pemberita Betawi met vreugde de drang ook bij de Chineesche vrouw naar vooruitgang op onderwijs- en economisch gebied, maar betreurt het, dat er nog zoovele Chineesche vrouwen gevonden worden, die aan het sirihpruimen verslaafd zijn, een vieze gewoonte, die zij van de Javanen hebben overgenomen, welke waarlijk niet tot verfraaiïng van het

gelaat strekt en waarmede zij dus zoo spoedig mogelijk dienen op te houden. Het gebruik van Europeesche mondwaters en tandpasta's om mond en tanden te reinigen zijn heel wat beter, ook voor de schoonheid van het gelaat, meent schrijver.

De Hollandsch-Chineesche school te Padang. Verscheidene ouders van kinderen, die den leeftijd van 16 jaar reeds of bijna bereikt hebben en dus weldra de school zouden moeten verlaten, hebben zich tot den hoofdonderwijzer gericht met het verzoek, die leerlingen nog wat langer de lessen der school te laten volgen, in het belang hunner algemeene ontwikkeling. Het is te hopen, dat dit verzoek ingewilligd wordt, zoo vindt de Sinar Sumatra.

Van Vreemde Koloniën.

DE ZUIDPOOLRAMP.

Welk een schrille tegenstelling! Toen het verhaal ons bereikte van den ski-tocht van den Noor Amundsen en zijn makkers naar de Zuidpool, waren wij vol bewondering voor de stoutheid van het ondernemen en de kordaatheid van de uitvoering, maar eigenlijk drong zich daarbij het gevoel op: zoo erg moeilijk en gevaarlijk is 't toch niet gebleken te zijn. Zeker er waren bezwaren, moeilijkheden te overwinnen geweest, er waren ontberingen geleden, maar dit alles in een mate veel geringer dan men zich dit had voorgesteld. De Noren hebben wel kleine tegenstanders, doch in 't groot slechts veine gehad.

Voor Scott en zijn metgezellen is het tegenovergestelde het geval geweest. Minder bekwaam in het gebruik van ski's als de Noren, was 't veldwinnen al zwaarder, de gekozen weg stapelde hindernis op hindernis, ook het weer werkte tegen. Luitenant Evans kon niet meer mee, met een tweetal helpers moest hij terug. De anderen zetten volhardend voort. De Zuidpool zou bereikt worden en werd den 17en Januari 1912 bereikt. Maar toen reeds dadelijk, welke teleurstelling! Op de plek, die nooit betreden, die nooit bezocht kon zijn, lagen de bewijzen, dat anderen hun voor waren geweest. Men denke zich in die gewaarwording!

De reuzen-inspanning, het wondervolbrachte, de trots voor hun zelf en voor hun land, dit alles kreeg plots een andere tint; al verloor 't niets van zijn grootsheid, 't verloor toch aan beteekenis. Gaf het gevondene 't bewijs, dat men de berekeningen en waarnemingen, ook in de hoogst belemmerende omstandigheden, met groote nauwkeurigheid verricht had, tevens schonk men aan den ontdekkingsreiziger, die daar vóór was geweest, 't brevet voor zijn nauwkeurigheid, ontnam men aan zijn verklaringen alle twijfel van misschatting of dwaling. Zoo zette Scott in zijn déveine nog roem bij aan de veine van Amundsen.

Was de brief door den Noor aan den Zuidpool achtergelaten voor zijn koning, opdat deze eens, wellicht na jaren, wellicht na eeuwen, bezorgd zou kunnen worden, om dan te getuigen, dat Amundsen en zijn lotgenooten in 1911 de Zuidpool bereikt hadden, wanneer 't hun-zelf niet gegeven zou zijn tot de bewoonde wereld terug te keeren, nu werd deze brief afgehaald slechts vijf weken nadat hij daar was neergelegd en hij werd teruggevonden bij de lijken der dapperen, die hem aan zijn adres wilden overbrengen, terwijl Amundsen reeds lang ongedeerd tot de zijnen terug mocht keeren.

Op den terugtocht van Scott veroorzaakte ziekte den onderofficier Evans oponthoud; hij was de eerste, die 't stoute stuk met zijn leven moest betalen. Daarna weer oponthoud, door den toestand waarin kapitein Oates verkeerde, hetgeen deze, die zijn makkers niet langer tot last wilde blijven, er toe bracht, de eeuwige slaap in 't sneeuwveld te zoeken, waar geen spoor zijn gang aanwees. Deze opoffering vermocht de overblijvenden niet meer te redden. 't Oponthoud, de vertraging, gevolgd door een sneeuwjacht, die 't voortgaan belette, verhinderden de voorraadplaats te bereiken, die toch zoo nabij was.

Kapitein Scott, Dr. Wilson, luitenant Bower kwamen door gebrek om in de tent, waar zij 7½ maanden later — 10 November — zouden worden gevonden, bij hun instrumenten, hun aanteekeningen, hun dagboek, bijgehouden tot 24 Maart, en den brief van Amundsen voor den koning van Noorwegen!

Het is alsof de IJsgod, die zetelt bij de zuidaardas verschalkt is geweest door de plotse, onvoorziene komst van Amundsen, maar of hij zich later heeft gezet aan de eerste menschelijke wezens, die het zouden bestaan andermaal in zijn gebied door te dringen wraak te oefenen, voor den inbreuk op zijn rijk der eeuwige eenzaamheid gemaakt, en of hij hiertoe de slachtoffers alle kwellingen heeft toegedacht, die in verfijnde en grove marteling waren samen te brengen.

Maar de geschiedenis zal niet ondankbaar zijn. Deze tocht had naast de wetenschappelijke strekking tot doel eer en roem te brengen aan 't moederland der dapperen, eer en roem aan Groot-Brittanië in hun personen. Dit nu is ten volle verzekerd èn door het bereiken van de pool, èn door het zoo diep treurige van den afloop. Waren Scott en de zijnen gelukkig teruggekeerd, de wijze waarop Engeland hun ontvangen zou hebben, zou niet minder hartelijk zijn geworden omdat Amundsen hen voor was geweest, doch de geschiedenis die bij voorkeur aan een ontdekking maar één naam verbindt, zou hiervoor dien van Amundsen hebben genomen. Thans echter, nu door Scott's ondernemen, dat van den Noor eerst volle relief krijgt, nu de tegenstelling der twee expeditiën als vanzelf en door alle tijden heen een hoofdmoment in het ontdekkings-verhaal wordt, nu zal de Noorsche onderneming niet genoemd en geroemd kunnen worden, zonder de Britsche erbij te noemen en te roemen.

Waar deze groote gebeurtenis vooral beteekenis heeft als historisch feit, ligt in deze beschouwing, die wat koel wijsgeerig moge klinken, toch inderdaad iets dat eenige berusting schenkt bij de weemoedige gedachte aan alles wat daar gestreden en geleden is, aan alles wat wij hiervan vernomen hebben en aan het vele, dat wij zoo gaarne zouden weten, maar dat wel eeuwig onbekend zal moeten blijven.

Terwijl de Zuidpool-ontdekking volbracht is, ligt hierin dadelijk weer een nieuw Zuidpool-vraagstuk voor onderzoek van vrome wetenschap.

NEDERLAND EN ZIJNE BUREN IN DE KOLONIËN.

Wij beginnen ditmaal met de overname van twee gedeelten uit de Memorie van antwoord door den minister van Buitenlandsche zaken ingediend naar aanleiding van de door de Eerste Kamer op zijn begrooting voor 1913 gemaakte aanteekeningen.

't Eerste betreft 't gerucht volgens welk de President van den Zwitserschen Bondsraad verzocht zou wezen scheidsrechter te zijn in 't geschil, dat wij hebben met Portugal over de grensregeling op Timor. De minister verklaart, dat de Zwitsersche President niet is aangezocht om als scheidsrechter op te treden. De beide partijen hebben het betreffend compromis nog niet geteekend, weshalve geen vrijheid wordt gevonden den inhoud reeds mede te deelen. Maar gaarne wordt echter reeds de verzekering gegeven, dat niet zou worden ingestemd met een oplossing, die in strijd met art. 14 van het verdrag van 1 October 1904, aan het Permanente Hof van Arbitrage niet zooveel mogelijk recht zou doen wedervaren.

Al is de stijl van deze mededeeling ietwat duister gesteld, wij meenden toch wel — wij hoopten althans — er uit te mogen lezen, dat getracht wordt het geschil in onderling overleg tot oplossing te brengen en dat, mocht 't ten slotte aan scheidsrechtelijke uitspraak onderworpen worden, het Haagsche hof daarvoor als 't eenige aanneembare college zou worden beschouwd. Uit zijn tenten gelokt door den heer Van der Feltz, heeft de minister sedert echter in de Eerste Kamer een verklaring afgelegd, waaruit de verwachting opluwt, dat er toch één persoon als scheidsrechter zal optreden, doch een die lid is van het Hof van arbitrage in Den Haag. Alsof dit nu hetzelfde is!!

Het tweede gedeelte heeft eveneens de strekking een geruststellende verklaring te brengen. De kaarten geven de grens tusschen Nederl. en Britsch Guyana in 't binnenland meestal aan als nog vast te stellen. De Corantijn is als grens aangenomen, maar hoogerop ontstaat hij uit twee takken; welke dezer is als de eigenlijke rivier te beschouwen? Door 't antwoord zal het tusschen liggend vak òf aan Engeland òf aan Nederland toegewezen worden. Kort geleden maakten wij gewag van de al meer en meer vast groeiende bewering, dat de Engelschen er toe waren gekomen, de New-River als den bovenloop van de Corantijn aan te nemen, en dit op de kaarten van den laatsten tijd

ook door teeken en kleur aan te geven, waardoor 't in twijfel liggend gebied als Britsch beschouwd werd. En zelfs werd gesproken van een overeenkomst tusschen de beide regeeringen, waarin deze opvatting bekrachtigd zou zijn. Dit verklaart de minister thans op een dwaling te berusten. Integendeel, zegt Z. Exc., is 't op gronden van historischen en volkenrechterlijken aard in overeenstemming met de Britsche regeering als een uitgemaakte zaak te beschouwen dat die grens wordt gevormd door den Corantijn en diens bovenloop de Cutari-Curuni.

Eveneens met betrekking tot Suriname, vinden wij in hetzelfde staatsstuk nog 't volgende. De gedurende de laatste jaren met de Fransche regeering gehouden gedachtenwisselingen nopens de regeling van economische punten rakende het grensgebied hebben wederzijds de wenschelijkheid doen uitspreken, om tot een vaststelling der grens bij verdrag te geraken.

Een ten vorigen jare door de Nederlandsche regeering te Parijs aangeboden ontwerp van een daartoe strekkende overeenkomst is op dit oogenblik nog in overleg tusschen beide regeeringen.

Met de eindelijke tot standbrenging dezer grensregelingen in Oost en West, zou een belangrijke schrede gedaan worden in de richting, waarvoor de heer G. Nypels in de vergadering van 't Indische Genootschap van 13 Maart 1906 een pleidooi hield, om te wijzen op de leemten, die in de begrenzing van ons koloniaal gebied bestaan en op de groote wenschelijkheid om daar tijdig in te voorzien.

JAVAANSCHE ARBEIDERS VOOR SAMOWA.

Wij brachten de klacht over door belanghebbenden in de ontwikkeling van Samowa geuit over te weinig medewerking van het Duitsche ministerie van Buitenlandsche zaken om 't arbeidersvraagstuk voor die verre kolonie tot een goede oplossing te brengen. Men herinnert zich, dat de eischen door de Chineesche regeering gesteld het schier onmogelijk maken verder over de werkkrachten te beschikken, die uit 't Rijk van 't midden Samowa toevloeiden, en dat, naar verzekerd werd, onderhandelingen met de Nederlandsche of de Ned.-Indische regeering — 't bleek niet duidelijk, welke bedoeld was — aangeknoopt waren, die, volgens de bewering, van Berlijn uit niet met voldoenden ijver zouden worden doorgezet.

De D. Kolonialzeitung kan nu, van goed ingelichte zijde, de verzekering geven, dat het departement van Buitenlandsche zaken volle aandacht geeft aan deze koloniale aangelegenheid. Wanneer de goede oplossing in weerwil hiervan niet tot een bevredigende oplossing gekomen is, is de oorzaak te zoeken in het steeds moeilijker worden van het regelen van zaken met China bij de in dit land momenteel heerschende toestanden, en in de in China op touw gezette groote beweging „tegen den koeliehandel".

't Is zeker opvallend in dit bericht met geen enkel woord gewag gemaakt te vinden van 't vraagstuk der werving van arbeiders op Java. Daar hierover druk geschreven is, en juist hierdoor van Samowasche zijde de oplossing werd verwacht, los en vrij van China, wekt 't stilzwijgen in de mededeeling van de D. Kolonialzeitung 't vermoeden, dat ter zake door het departement van Buitenl. zaken te Berlijn nog niets gedaan was, zoodat er zeker geen sprake kan zijn van 'n bijna beklonken overeenkomst. Hoogstens kan er overleg hebben plaats gehad tusschen de autoriteiten te Samowa met die te Buitenzorg.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Rubber jaarboek 1912 van makelaars Wijnand & Keppler.

De Ind. Merc. van 11 Febr. schrijft: Dat men thans reeds kan spreken van eene Amsterdamsche rubbermarkt, terwijl een paar jaar geleden eene rubbermarkt hier ter stede tot de utopieën behoorde, is voor een goed deel ook te danken aan het ijveren van eenige makelaars, die zich met ijver en toewijding op het artikel hebben toegelegd en in dien korten tijd reeds tot een flinken steun voor importeurs en afnemers zijn geworden.

Thans is door de hierboven genoemde firma een jaarboekje gepubliceerd, dat door eene overzichtelijke samenstelling uitmunt. Bij de redactie van dit boekje is eenigermate als voorbeeld genomen het verbeterde Jaarboek van Sumatra- en Java tabak der firma Henri Dentz. Niet alleen strekken de gegevens ter informatie van het trouwens niet gering aantal geïnteresseerden bij den rubberhandel in ons land, doch ook van alle bankiers en commissionairs in effecten, die geroepen worden advies omtrent aan- en verkoop van aandeelen in rubbercultuurmaatschappijen uit te brengen, terwijl ten slotte vele aandeelhouders in die maatschappijen in de door Wijnand & Keppler verzamelde gegevens belang zullen stellen.

Verslag 26ste Algem. Ned. Zendings-conferentie.

Van wege den Zendingsstudie Raad (Boekhandel: Javastraat 78, Den Haag) is verschenen het verslag der 26e Algemeene Nederlandsche Zendingsconferentie, gehouden te Amsterdam 28—30 October 1912. In dit met zorg uitgevoerde boekje, waarin o. a. zooveel mogelijk de discussiën zijn opgenomen, vindt men bijv. de volledige referaten van Dr. J. R. Callenbach: *Overzicht der Zending in onze Koloniën* — Dr. C. W. Th. Baron van Boetzelaer van Dubbeldam: *De eenheid van handelen op het zendingsveld.* — Zendeling J. Fortgens: *De onderwijsmethode op de Inlandsche scholen.* — L. J. van Wijk: *Wat moet er gedaan worden om belangstelling te wekken voor het werk der Zending?*

Een andere nieuwe uitgave van genoemden Zendingsstudie Raad, waarvan wij in dank een exemplaar ter kennismaking ontvingen, is: **Animisme en Christendom,** bewerkt naar Dr. J. Warneck; Lebenskräfte des Evangeliums. A. C, Kruyt: Het Animisme in den Oost-Indischen Archipel en andere bronnen, door **A. Winckel,** met „Vorwort" van Dr. J. Warneck.

Voordrachten koloniale onderwerpen.

Bij Æ. E. Kluwer te Deventer verscheen dezer dagen eene geïllustreerde verzameling „Voordrachten over koloniale onderwerpen, gehouden ter gelegenheid van de koloniale landbouw entoonstelling te Deventer".

Daar in dezen bundel niet al de gehouden voordrachten zijn opgenomen, volgt hier eene opgave van de wel daarin opgenomene. Irrigatie, door R. A. van Sandick. — Eenige oorzaken voor de verbetering in de kwaliteit der Javathee gedurende de laatste 10 à 15 jaren, door Dr. A. W. Nanninga. — De exploitatie der djatibosschen op Java, door Ch. S. Lugt. — De techniek der Java suiker-industrie, door H. C. Prinsen Geerligs. — Veeteelt op Java en de Buitenbezittingen, door Dr. H. 't Hoen. — Het onderwijs in ambachten en bedrijven in Ned.-Indië, door Mr. J. H. Abendanon. — Caoutchouc, door Dr. A. H. Berkhout. — Quelques considérations sur l'exploitation des caoutchoutiers en Afrique tropicale, par E. de Wilderen. — La production agricole des Colonies Tropicales Françaises, par E. Baillaud. — Sur quelques points de l'histoire et de la préparation du cacao, par Dr. E. Perrot. — Ueber tropische Geneesmittel und speziell ueber das Sirih-Kauen, von Prof. C. Hartwich.

Koloniaal Tijdschrift.

Het Februari-nummer opent met een korte necrologie van den op 25 Jan. j.l. overleden oud-assistent-resident A. J. Ch. de Neve.

Vervolgens houdt de heer E. Moresco een belangrijke beschouwing over de nationale beweging in Britsch-Indië, welke in een volgend nummer zal worden voortgezet.

Onder het opschrift „Caïro" geeft de ass.-resident H. Th. Kal eenige wenken en raadgevingen aan hen die op reis van of naar Oost-Indië deze plaats (en de van daaruit gemakkelijk bereikbare piramides) wenschen te bezoeken. Uit eigen ondervinding sprekende zegt schr.: Deze merkwaardige Egyptische hoofdstad, met haar prachtige moskeeën, haar groote Mohammedaansche Universiteit, haar schilderachtige vergezichten over het Nijldal is een bezoek overwaard.

De heer H. D(oeff) geeft een rubriek verscheidenheden, waarin hij behandelt: 1o. De Indische eenzaamheid (naar aanleiding van een lezing over dit onderwerp, door Jhr. I. P. C. Graafland voor de leden der Indologen-vereeniging);

2o. De djeloetoeng-concessies op Zuid-Borneo. (De schrijver heeft er niets op tegen, dat voor uitgestrekte terreinen concessies worden verleend, doch dan moet er ook een Bestuur gevestigd zijn, sterk en bekwaam genoeg om de toestanden hierdoor ontstaan, te beheerschen. En wie mocht meenen, dat de inrichting van ons Bestuur op Zuid-Borneo de noodige contrôle waarborgt, hij sla de opgaven in den Regeeringsalmanak maar eens na);

3o. Politierechtspraak op Java. (Met ingenomenheid

maakt de heer Doeff, oud-bestuursambtenaar in Indië, melding van de volgende uitspraak van Mr. L. W. C. van den Berg in de Eerste Kamer: „Bovendien ben ik eenige jaren in de gelegenheid geweest aan het Ministerie van Koloniën een aantal politierollen van bestuursambtenaren uit verschillende deelen van Java te zien, en mijn indruk was allerminst van dien aard, dat een rechtsgeleerde over het algemeen anders zou hebben uitspraak gedaan. De wet vordert wel is waar geen formeel bewijs, maar nagenoeg altijd bleek bij veroordeeling dit aanwezig, naar de regelen, in het inlandsch reglement voor de landraden vastgesteld".

Verder bevat dit Nr. den tekst van het verslag der Commissie, ingesteld met de opdracht om advies uit te brengen nopens de vraag aan welke eischen, wat betreft hunne wetenschappelijke voorbereiding, de bij de voorgenomen regeling van het bestuurswezen in Nederlandsch-Indië bedoelde Europeesche ambtenaren, bestemd voor de uitoefening van de algemeene bestuursleiding, zullen hebben te voldoen. — Aanteekeningen betreffende de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1912. — Persoverzicht, door A. H. J. G. Walbeehm en Ch. P. J. Blok. — Vreemde koloniën, door A. M(orseco) — En eindelijk „Blocnotes van een oudgast, door Paul Ekhard.

De djeloetoeng-quaestie.

Nadat eerst de directeur der Nederl.-Indische Boschproducten-Maatschappij in een brochure tegen het bekende geschrift van Mr. Marchant, getiteld „Ambt en Belang", was opgekomen, heeft ook thans de tweede aangevallene in dat geschrift een tegenbrochure in het licht gegeven. Ze draagt tot titel: De djeloetoeng-quaestie, toegelicht door J. B. van Heutsz (Amsterdam, Drukkerij Jacob v. Campen).

De eigenlijke kern der zaak onbesproken latende, nemen wij enkele gedeelten uit de brochure van den oud-gouverneur-generaal van Ned.-Indië, den heer Van Heutsz, over, waarin de schrijver een dikwijls besproken aangelegenheid aanvoert.

„Het is," zegt de heer v. H., „wellicht nuttig mijn oordeel te zeggen over de vraag, of het een hoog ambtenaar in ruste al dan niet vrij zou staan als commissaris in eene particuliere Maatschappij op te treden; of zoodanig optreden na het nederleggen van hun werkkring aan hooge ambtenaren ten kwade kan worden geduid, ja zelfs of zoodanig optreden, zooals Mr. Marchant beweert, maar niet bewijst, allerwege in den lande ergernis zou hebben verwekt.

De beschouwing van Mr. Marchant toont, dat hij van eerlijkheid en karakter der ambtenaren in Ned.-Indië geen juiste voorstelling heeft.

Ik durf pertinent verklaren, dat eene dergelijke karakterloosheid en kleinzieligheid, als noodig is om zijne vermoedens waar te maken, bij de Indische ambtenaren niet wordt aangetroffen. Het Indische ambtenarenkorps staat daarvoor moreel, gelukkig, te hoog!

Mijn standpunt is, dat een hoog ambtenaar, die zijn ambt heeft neergelegd en 's Rijks dienst verlaten heeft, volkomen vrij is als commissaris eener particuliere Maatschappij op te treden, ja meer zelfs, dat hij een goed en nuttig werk verricht, ja lof verdient, door, waar noodig of gewenscht, met zijn kennis van Indische toestanden en aangelegenheden in Nederland gevestigde, in Indië werkende Maatschappijen met raad en daad ter zijde te staan."

Een handleiding voor het aanleeren der Madoereesche taal.

Bij J. C. Auf der Heide te Hilversum verscheen een werkje, getiteld: Madoereesch. Beknopte opgave van de gronden der Madoereesche taal, met beschrijving van klankleer en uitspraak, door voorbeelden toegelicht. Voor zelfoefening bewerkt door H. Hendriks, oud-zendeling-leeraar onder de Madoereezen.

O. i. was er aan een boekje als het thans geschrevene werkelijk groote behoefte. Wel is waar bestonden reeds een aantal handleidingen om het Madoereesch te leeren — zooals van Prof. Vreede, H. N. Kiliaan, en Stokmans en Marinisse, maar de bestudeering dezer werken, is zonder onderwijzers niet wel mogelijk.

De Madoereesche taal wordt gesproken door vier millioen Madoereezen, waarvan nagenoeg de helft het eiland Madoera en de omliggende eilanden, waaronder ook de Sapoedi- en Kangeangroep, bewoont, terwijl de andere helft, door de veelvuldige uitzwerming wegens de dorheid van Madoera's bodem, Java's Oosthoek, inzonderheid de residentiën Besoeki en Probolinggo, bevolkt.

Voor het Europeesch personeel op de vele ondernemingen in Java's Oosthoek, waar Madoereezen werkzaam zijn, zal het werkje van den heer Hendriks een ware uitkomst zijn. Ook a.s. employé's in die streken kunnen er hun voordeel mede doen.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud van afl. 1, jaargang 1913: Leger en vloot bij de verdediging van Nederlandsch-Indië, door G. J. Nyweide. — Nachtelijke oefeningen, door W. J. Lucardie. — Eene vergelijking tusschen de verovering en de pacificatie van Burma en Atjeh. III. Het tijdperk der pacificatie (slot), door H. L. la Lau. — De geneeskundige dienst, in en na het gevecht (slot), door E. Sieburgh. — Het tweede wapenfeest van den Ned.-Indischen Officiersschermbond.— Het remontewezen van het Japansche leger — Statistisch overzicht van de geneeskundig behandelde paarden en muildieren van het N.-I. leger over 1911. — Dienstplicht in Algiers. — Van vreemde legers. — Overzicht van eenige tijdschriften. — Mededeelingen betreffende het Indische leger. — Tactische oefening op de kaart. — Enz.

De Indische Mercuur.

No. 6 bevat de volgende bijdragen: De verlaging van het invoerrecht op suiker in de Vereenigde Staten, door H. C. Prinsen Geerligs. — Dr. K. W. van Gorkom's Oost-Indische cultures, uitgave-onder redactie van H. C. Prinsen Geerligs, besproken door H. J. W. van Lawick.— Rubberplantersvereeniging te Bandoeng. — Kultuurberichten (Bescherming van klapperaanplantingen. — Proefstation Klaten. — Een Oostmoesson-voorspelling voor Java. — De bacovencrisis in Suriname).— Kleine mededeelingen (De in- en uitvoerrechten te Soerabaja. Een betere handelsstatistiek van Java Enz.). — Verkeerswezen (Verzending van telegrammen. De derde verbinding van het laagland met de hoogvlakte. — Wegenaanleg op Java. Enz.). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De „Vrijzinnigen" en de Zending.

Ds. Dijkstra schrijft in het jongste nummer van de Macedoniër een vrij uitvoerig artikel over de „Vrijzinnigen en de Zending". Schr. wil gaarne toegeven, dat de vrijzinnigen vrienden van de zending zijn, doch heeft niet den indruk, dat deze vriendschap zich dikwijls in daden uit.

Hij is ook zeer teleurgesteld door de woorden van den heer Mr. Van Deventer na zijn Indische reis in de Eerste Kamer gesproken: „De Javanen hebben in den Islam een godsdienst, die misschien wel wat minder hoog staat als het Christendom, maar 't is toch niet noodig, dat ze tot het Christendom worden bekeerd. De zending deed beter de landen, waar men den Islam belijdt, aan hun lot over te laten."

Aan 't slot slaakt schr. de verzuchting: „Als de linksche partijen het dezen zomer winnen, wordt de heer Van Deventer wellicht opvolger van den heer Idenburg. De gevolgen waren niet te overzien."

***

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de volgende met Indië verband houdende publicatiën van recenten datum, in buitenlandsche periodieken.

Das Bodenrecht der primitieven Stämme Indonesiens, von H. Berkusky (in Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft, Bd. XXIX, Heft 1—2).

Die Sexuelle Moral der primitieven Stämme Indonesiens, von H. Berkusky (in Sexual-Probleme, Zeitschrift für Sexualwissenschaft. Nov. 1912).

Religionen der Naturvölker Indonesiens, von Dr. H. H. Juynboll (in Archiv für Religionswissenschaft, Bd. XVI, Heft 1—2).

Ueber die Bedeutung der Spinne in der Indischen Literatur (mit Abbildung), von D. van Hinloopen Labberton (in Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft, Band LXVI).

Java-Cinchona und Ceylon-Kautschuk, von Ch. Böhringer (in Der Tropenpflanzer, Febr. 1912).

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra-Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief,

Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en Trou, Vrede door Recht, De stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Indologenblad, De Banier, Neerlandia, De Boodschapper, Revue économique, Ind. Gids, Teysmannia, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen Middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Maandbericht van het Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscrt.

En tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 22 Jan.; De Locomotief t/m 21 Jan.; Het Soer. Handelsblad idem; De Sum. Post t/m 24 Jan.; De Sumatrabode t/m 23 Jan.; Tjahaja Sumatra idem; De Indische Mercuur no. 6; Weekblad voor Ned.-Indië no. 39; De Banier no. 44; Handelsberichten van het Ministerie v. Landbouw; Bandera Wolanda no. 118.

MEDEDEELINGEN.

Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op **Donderdag 27 Febr. 1913, 's nam. 8½ uur,** in het Gebouw *Laan van Meerdervoort 187.*

Agenda:

Verslag over het afgeloopen jaar 1912.
Rekening en verantwoording over 1912 en begrooting voor 1913.
Verkiezing van drie bestuursleden voor één aan de beurt van aftreden (herkiesbaar) en twee aan het bestuur ontvallen door vertrek en bedanken.
Benoeming van één afgevaardigde voor de algemeene vergadering van de vereeniging „Oost en West”.
Opmaken candidatenlijst voor het Hoofdbestuur, wat betreft eene vacature, welke onmiddellijk de afdeeling betreft.

HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Amsterdam:

VOORDRACHT van den Heer H. J. D. APITULEY, Voorzitter der „Indische Vereeniging”, arts, werkzaam in het *Wilhelmina-Gasthuis*, bij Prof. RUITINGA, op **Vrijdag 14 Maart 1913,** 's avonds **8 uur,** in een der zalen van het *American-Hôtel* (ingang Marnixstraat).

Onderwerp: **„De Vrouw in het Inlandsche leven”.**

Namens het Bestuur:
C. DE VRIES, Secr.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op **Donderdag 27 Febr. 1913,** 's nam. **8 uur,** in het *Hotel Oranjepark.*

Punten van behandeling:

Verslag over het jaar 1912.
Rekening en verantwoording over 1912.
Bespreking van de onderwerpen, welke de afd. op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien.
Benoeming van afgevaardigden naar de algemeene vergadering van de vereeniging O. en W.

HET BESTUUR.

Van de Afdeeling Leiden:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op **Vrijdag 28 Febr. 1913,** 's nam. te **4½ uur,** in het *Nutsgebouw* (Steenschuur).

Punten van behandeling:

Verslag over het jaar 1912.
Rekening en verantwoording over 1912.
Verkiezing van twee bestuursleden in verband met de periodieke aftreding van de heeren Mr. J. E. Heeres en P. E. Schotel.
Verkiezing van afgevaardigden en plaatsvervangende afgevaardigden ter algemeene vergadering der vereeniging.
Rondvraag.

Namens het afd.-bestuur,
Mr. ED. RIJKE, Secr.

Van de Afdeeling Nijmegen:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op **Woensdag 26 Febr.** 's avonds **8 uur,** op de bovenzaal van het *Hotel „de Bonte Os”,* Molenstraat.

Punten van behandeling:

Verslag over het jaar 1912.
Rekening en verantwoording over 1912.
Verkiezing van bestuursleden (grootste helft). — Voor den heer Hofman moet, wegens 't verlaten der stad, een nieuw bestuurslid worden gekozen.
Benoeming van een afgevaardigde ter jaarlijksche algemeene vergadering der vereeniging.
5. Benoeming eener commissie tot nazien der rekening van den penningmeester over 't jaar 1913.
6. Rondvraag en hetgeen verder ter sprake zal worden gebracht.

Namens het afd.-bestuur,
D. G. J. BEIJENS, Secr.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 17 Jan. 1913. No. 5.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan de onderwijzeres mevr. E. C. Wiselius—van Holst Pelekaan; aan den referendaris A. C. Burgemeestre; 10 maanden aan den controleur W. D. B. H. Mulder; den adjunct-houtvester D. de Vries Reilingh; 9 maanden aan den opzichter A. J. A. Engelkamp; 1 jaar aan den controleur J. Ph. J. Bouman; 6 maanden aan den commies J. F. Rozenberg.

Ontslagen: op verzoek eervol de hoofdcommies W. A. Kam; de klerk W. P. Braakman en G. G. Eberlijn.

Benoemd: tot inspecteur van het inlandsch landbouwond. H. C. H. de Bie; tot adj.-inspecteur van den arbeid W. M. Palm en E. A. Bosschart; tot inspecteur van het gevangeniswezen J. F. C. Nienhuis; tot administrateur van het depôt van leermiddelen F. H. Dessauvagie; tot ingenieur C. G. van Baerle; tot instrumentmaker 1e kl. W. A. Begelinger; tot commies te Den Pasar E. H. Simon; tot wedana van Cheribon Mas Psinggakoesoema.

Geplaatst: in de res. Bali en Lombok de contr. C. Schultz; in Djambi de id. B. W. van Gorkom; in Tapanoeli de id. E. v. d. Meulen.

Overgeplaatst: naar Grissee de onderwijzeres mej. C. Loggies.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzeres mej. L. M. H. de Scheemaker.

Benoemd: tot onderwijzer te Pasoeroean J. J. Vrolijk; te Soerabaja H. C. Langereis; te Sragen G. Bruinsma; te Batavia mevr. S. A. D. Kruijt—van Blommestein; te Djokjakarta mej. A. C. Gordon; tot opzichter 1e kl. H. van der Sande; tot architect C. J. Evers.

Overgeplaatst: naar Oengaran de onderwijzeres mej. H. P. Berends.

Militair Departement.

Verleend: 11 maanden verlof aan den majoor der genie D. Merens; 10 maanden aan den 1en luit. der inf. A. Bos; 9 maanden aan den kolonel der inf. K. E. Schütt.

Ontslagen: op verzoek eervol de luit.-kolonel der inf. J. F. H. Bontenakel.

Benoemd: tot havenmeester 3e kl. K. Zeeven.

Uit de Javasche Courant van 21 Jan. 1913. No. 6.

Civiel Departement.

Verleend: 11 maanden verlof aan den ass.-resident N. van Vuuren; 9 maanden aan den onderwijzer G. A. R. van Maanen en aan den commies W. Th. Renaud.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies mej. R. Snijders; de klerk D. Fenstra.

Benoemd: tot hoofdingenieur I. Wouters; tot inspecteur bij den postdienst H. L. G. Aernout en A. Vrolijk; tot griffier bij den R. v. J. te Batavia Mr. J. Dikkers; tot geneesheer bij den burg. gen. dienst A. A. Scharp de Visser en H. F. van Dreissche; tot ingenieur Ch. F. K. Schönheijder; tot kantoorchef 2e kl. W. K. G. Goewie; tot commies 1e kl. L. P. van Leeuwen en G. Julsing.

Geplaatst: in het gouv. Celebes en Onderh. de civiel-gezaghebber W. Baljet; te Semarang de adsp.-commissaris van politie I. M. Misset.

Toegevoegd: aan den assistent-resident voor de politie te Semarang de ambtenaar J. G. Reusink.

Ontslagen: op verzoek eervol de onderwijzeres mej. J. A. G. Arndt en N. A. Paret.

Benoemd: tot 1en klerk te Soerabaja J. Ch. G. Schuurmans.

Militair Departement.

Verleend: 10 maanden verlof aan den 1en luit. der art. H. van Dorsser.

Bevorderd: tot 1en luit. der inf. C. E. Nieuwland.

Geplaatst: in Atjeh de 1e luit. A. P. de Vaynes van Brakell Buijs; bij het 1e depôt-bat. de kaptein J. P. Nagtegaal; bij het 20e bat. de 1e luit. J. M. Prey; te Banjoe-Biroe de onderluit. J. B. A. Back.

Overgeplaatst: bij het 15e bat. de 1e luit. J. M. G. Schaafsma; bij het garnizoensbat. van Palembang en Djambi de 2e luit. A. W. Allirol; naar Banjoe Biroe de kapt. A. Ruijsch van Dugteren en de onderluit. G. F. O. Stange; naar Atjeh de 1e luit. J. N. Broese; naar het 18e bat. de 1e luit F. C. J. Sneep; naar Tjimahi de 2e luit. der art. C. Hoogkamer; naar Sabang de 1e luit. der art. P. A. Brouwer.

Geplaatst: te Koeta Radja de 1e luit.-kwartierm. A. J. Spoel; te Batavia de off. van gezondh. S. v. Dam en P. W. L. Penris; te Soerabaja de id. Dr. A. Kselik.

Overgeplaatst: naar Timor Koepang de off. van gez. A. C. Robbert; naar Batavia de id. S. W. A. Tjon Akien; naar Tjimahi de id. A. C. W. Lionarons; naar Padalarang de paardenarts J. L. v. Eck.

Vereeniging OOST en WEST
Afdeeling 's-GRAVENHAGE.

Aan het **Bureau LAAN VAN MEERDERVOORT 187**, zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te oekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken.
Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, der heer G. C. A. DE WITT, **Reinkenstraat 56.**

Eene dame voor het geven van lessen in de Eng. taal.

Twee dames voor het geven van lessen in de Fransche, Duitsche en Engelsche taal; waarvan éëne met hoofdacte middelb. Engelsch en Lager Fransch en Duitsch.

Jonge Dame (diploma Zang en Muziek) voor hulp in huishouden en les geven aan kinderen.

Een heer, oud-onderwijzer Kweekschool voor Inl. onderwijzers, voor het geven van lessen in de Mal. taal.

Eene jonge dame voor het geven van lessen in teekenen en schilderen.

Twee jonge dames voor Gouvernante naar Indië, waarvan eene H.-acte heeft.

Twee dames v. vioollessen, ook aan eerstbeginnenden.

Drie jonge dames vo r kinderjuffrouw naar Indië, waaronder twee die reeds in Indië waren.

Eene jonge dame, bekend met moderne talen, voor machineschrijven en stenographie.

Jongedame, diploma boekhouden en Engelsche handelscorrespondentie en bekend met machineschrijven en stenografie.

Dame voor ademgymnastiek en hygiënisch spreken.

Acht dames en één heer voor pianolessen

Jonge wed., verpleegster, om met familie, voor toezicht kinderen of verpleging ziekelijke dame, de reis mee naar Indië te maken.

Dame, 24 j., Prot., voor waarneming huishouding bij oude dame of heer.

Eene Dame voor zanglessen.

Twee heeren voor het geven van lessen in Maleisch en Javaansch, waarvan één ook in Indisch Staatsrecht

Eene Dame v/h. geven v. lessen aan spraakgebrekkigen.

Eene dame vo r 't geven van lessen in de Fransche taal

Een heer voor muzieklessen.

Eene Dame voor administratieve werkzaamheden.

Twee bekw. linnennaaisters, waarvan een uit naaien gaat van 9—5 uur.

Gep. O.-I. ambt. voor „schrijven van schetsen in Holl. en Ind. bladen (tijdschriften) over Ned. b.v. Friesche en Ind. onderwerpen van verschillenden aard".

Dame, m. l., prot., West-Indische, voor gezelschap bij oude dame of voor waarnemen huishouding.

☞ Indische dienstboden kunnen zich aangeven in **LAAN v. MEERDERVOORT 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; Voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.
Leden van O. en W., geen direct belangh. worden verzocht zoo noodig hunne hulp hierin te willen verleenen.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Obrechtstraat 363, 's-Gravenhage,	Javaansch.
D. A. P. KOK, Edisonstraat 58, 's-Hage,	Maleisch } gediplomeerd.
W. F. H. EPKE, v. Slingelandtstraat 151, 's-Hage,	Javaansch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden,	Javaansch. Maleisch. Madoereesch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17, Den Haag**, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Jaarverslag der Vereen. 1911, geldelijke verantwoording van het Hoofdbestuur over het jaar 1911, enz.**
en
Opgave van de Eereleden, de samenstelling der verschillende besturen en commissies
Prijs: 1 exemplaar f 0.20 en f 0.03 frankeerkosten.

b. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10, 50 ex. f 2.80;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 2.20** per **50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

c. Onze Oost II: **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent, 50 ex. f 2.—;
voor Departementen en Leden der *Maatschappij tot Nut van het Algemeen* **f 1.55** per **50 ex.**, plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, **Heulstraat 17**, de Firma MARTINUS NIJHOF, **Lange Voorhout 9, Den Haag**, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. **Onze West:**
I. De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankeerkosten.

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.
No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten voor den Nederlandschen arts in Nederl.-Indië.**
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

INSCHRIJVINGSBILJET.

Ondergeteekende wensch t in te schrijven
voor het hulp- of ondersteuningsfonds der Vereen. „Oost en West": f ....

NAAM: WOONPLAATS:

....

Inzenden aan het Hoofdbureau van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.